

Francesco Coccopalmerio

CÍRKEVNÍ SYNODALITA ,S RUČENÍM OMEZENÝM‘

ANEB

OD PORADNÍHO K ROZHODOVACÍMU MODELU?

Rozhovor s Lorenzem Prezzim

Francesco Coccopalmerio

*Sinodalità ecclesiale ‘a responsabilità limitata’
o dal consultivo al deliberativo?*

A colloquio con padre Lorenzo Prezzi

Libreria Editrice Vaticana, 2021

Z italského originálu v r. 2025 přeložila Marie Traplová

Pracovní verze z 6. 12. 2025 bez jazykových korektur

ÚVOD

Tento malý svazek obsahuje rozhovor, poskytnutý drahému příteli otci Lorenzu Prezzimu, na jediné téma – církevní synodalitu. V poslední době si katolická církev ve svém vědomí rozhodně znovu objevila, a tudíž silně prosadila naukový a pastorační princip takzvané církevní synodality. A je všeobecně známo, že tento princip je v srdci, a tedy i v rozhodnutích papeže Františka. Svatý otec totiž přidělil nadcházející biskupské synodě, která se bude konat v říjnu 2023, následující téma: „Za církev synodální: Společenství, spoluúčast, poslání.“ Zdá se nám proto důležité, i z této perspektivy, prohloubit téma církevní synodality.

Tento rozhovor chce nabídnout řadu osobních úvah, které by mohly alespoň v některých ohledech načrtnout co možná nejúplnější obraz církevní synodality, přičemž klade důraz zejména na jedno téma – totiž na rozdíl mezi poradním a rozhodovacím hlasem – a zároveň vyjadřuje živé přání: aby se co nejdříve přešlo od poradního k rozhodovacímu modelu.

S obzvláštním dojetím si ještě vzpomínám, že papež František ve svém projevu k Římské kurii dne 21. prosince 2019, při příležitosti vánočního přání, zakončil právě vzpomínkou na kardinála Carlo Maria Martiniho a vyjádřil se takto: „Kardinál Martini v posledním rozhovoru, několik dní před svou smrtí, pronesl slova, která nás musí vést k zamyšlení: *Církev je pozadu o dvě stě let. Proč se neprobudí? Máme strach? Strach místo odvahy? A přesto víra je hybnou silou církve. Víra, důvěra, odvaha (...) jen láska překonává únavu.*“

Jsem si jistý, že kardinál Martini, kdyby byl ještě mezi námi, by měl skutečně velkou radost z toho, že se znovu probouzí zájem o církevní synodalitu, a řekl by, že církev se konečně probouzí, rozhodně nachází odvahu, upřímně se otevírá dialogu, nebojí se naslouchání a možná – proč ne? – už se nebojí přiznat všem věřícím i rozhodovací hlas.

Francesco Coccopalmerio

OBSAH

Církevní synodalita v rámci společenství jako rozhodovacího subjektu.....	5
K pojmu a definici církevní synodality.....	6
Rozmanité struktury církevní synodality	10
Věřící a pastýři — subjekty církevní synodality	14
Specifická činnost a specifická identita církevní synodality.....	20
Rozhodující otázka pro další úvahu	20
Poradní model a rozhodovací model	21
Poradní model a církevní synodalita: předběžná odpověď	23
Poradní model a církevní synodalita: doplňující vysvětlení	23
Poradní model a církevní synodalita: bezpochyby významný přínos....	27
... ale s „ručením omezeným“	27
Církevní synodalita.....	30
... s plnou odpovědností	31
Společenství jako rozhodovací subjekt ve strukturách církevní synodality	33
Co nám může napovědět zvláštní struktura ekumenického koncilu?	34
Rozhodovací subjekt v souladu s bytím a jednáním církevního společenství	35
Doslovný a rozšířený výklad LG 37,1 a kánonu 212, §3 CIC	38
Od poradního k rozhodovacímu modelu: obžaloba a obhajoba	39
Obává se církevní zákonodárce zavést rozhodovací model?	40
Pastorační rada farnosti – společenství jako rozhodovací subjekt?	41
Jednání společenství jako rozhodovacího subjektu.....	42
Odpovídající pastorační formace k vykonávání církevní synodality	43
Nakonec... z celého srdce	45

CÍRKEVNÍ SYNODALITA V RÁMCI SPOLEČENSTVÍ JAKO ROZHODOVACÍHO SUBJEKTU

Téma církevní synodality je důležité a aktuální, a to ještě více v této době, kdy papež František slavnostně zahájil synodální cestu v celé univerzální církvi i v církvi římské.

Z tohoto důvodu jsme se obrátili na kardinála Francesca Coccopalmeria a požádali ho o rozhovor. Víme totiž, že pro pana kardinála je toto téma zvlášť důležité, věnuje se mu již řadu let a publikoval k němu několik příspěvků.

Vaše eminence, byl byste ochoten odpovědět na několik otázek, které by nám pomohly hlouběji porozumět tak důležitému tématu, jakým je církevní synodalita?

Jsem samozřejmě k dispozici, a to s opravdovou radostí – i kvůli přátelství a úctě, které mě s tebou, drahý otče Lorenzo, spojují. Známe se totiž už dlouho, mnohokrát jsme spolu diskutovali o různých tématech a vždy to bylo skutečně k vzájemnému obohacení. Udělali jsme také několik zajímavých rozhovorů pro *Testimoni* a *Settimana News*, jejichž jsi ředitelem.

Než však začneme, musím učinit jedno upřesnění. Téma církevní synodality, které mi bylo navrženo, je na jedné straně velmi fascinující, ale na druhé straně obzvláště náročné. Jak víš, věnuji se tomuto tématu už řadu let a mohu ti upřímně přiznat, že studium církevní synodality mi vždy přinášelo velké uspokojení, ale také pro mě bylo velmi náročné.

Na jedné straně je toto téma fascinující, protože – jak je zřejmé – se týká samotné církve, a tedy i aspektu, který můžeme považovat za určující pro definování identity církve, pro vykreslení její tváře. Na druhé straně je však obtížné, protože – jak se dá očekávat – zahrnuje aspekty a problémy, které sahají do hlubin samotné církve.

Téma církevní synodality by si tedy, zdá se, vyžadovalo vědecko-odborné zpracování. A tak si kladu otázku: může se téma takové povahy spokojit s rozhovorem vedeným mezi dobrými přáteli, s jednoduchými otázkami a odpověďmi, které jsou někdy zvědavé či základní, a dokonce občas lehké nebo žertovné?

Domnívám se však, že celkově vzato je odpověď kladná a že rozhovor je vhodnou formou. A řeknu ti to zcela upřímně: forma rozhovoru mi připadá obzvláště příjemná, a proto ji rád přijímám.

Jedním z hlavních důvodů je, že umožňuje používat jednoduchý, někdy až na první pohled primitivní jazyk. A právě jednoduchost nebo přímočarost jazyka má dvě výhody, které jsou nepopíratelně cenné.

Na jedné straně to umožňuje, aby byl naukový obsah – jakkoli složitý a odborný – týkající se církevní synodality sdělován přístupnějším způsobem i věřícím, kteří nejsou odborníky v teologii, a zvláště v kanonickém právu. Na druhé straně to umožňuje, aby se poselství církevní synodality mohlo lépe šířit i mezi věřící, kteří nejsou běžně zapojeni do struktur každodenního církevního života. To vše ovšem za jedné přesné a zásadní podmínky: že nebude opomenuta ani úplnost otázek, ani důslednost argumentace.

To samozřejmě může znamenat určité úsilí, zejména pro naše čtenáře – jednak proto, že rozhovor bude nutně dlouhý, a jednak proto, že se občas budeme muset ponořit do úvah, které budou, nebo se budou zdát, vhodnější spíše pro odborníky než pro ty, kdo nejsou do tématu zasvěceni.

Každopádně se z mé strany chci držet dvou jasných pravidel: jednoduchosti jazyka a důslednosti obsahu.

Co se týče prvního pravidla – pokud bych se někdy, třeba i nechtěně, uchýlil ke složitostem nebo, co hůř, ke komplikovanosti, dej mi znamení „stop“ a já se pokusím zastavit.

A kromě toho se mi zdá, že forma přátelského rozhovoru vytváří atmosféru, v níž i ty nejsložitější věci se stávají příjemnějšími.

A teď jsem připraven odpovídat na tvé otázky.

K pojmu a definici církevní synodality

Na úvod – mohl byste nám říci, co znamená synodalita, tedy přesněji církevní synodalita?

Termín „synodalita“ – jak je známo – pochází z řečtiny a je složeninou slov „syn“ (což znamená „s“ „spolu“) a „hodós“ (což znamená „cesta“ nebo „putování“). Z toho vyplývá, že synodalita znamená „společná cesta“, „jít společně cestou“, „spoluputování“.

Takže, když to shrneme: společenství na cestě – společné kráčení.

V tomto bodě je třeba upřesnit výraz „společenství na cestě – společné kráčení“, který je stručný a obrazný. To můžeme udělat dvojím způsobem:

Doplňme „společenství“ takto: společenství určitých osob.

Nahradíme „kráčet“ výrazem: vykonávat určitou činnost.

Zdá se mi tedy, že můžeme upřesnit etymologii pojmu synodalita a navrhnout následující formulaci: společenství určitých osob při vykonávání určité činnosti.

Vysvětlení samo o sobě jasné: společenství určitých osob při vykonávání určité činnosti. Ve světle této etymologie, nebo vedení tímto vyjádřením, se můžeme ptát církevních dokumentů – magisteriálních i normativních – co nám říkají o církevní synodalitě?

Výborná perspektiva. A právě to teď uděláme.

Zjišťujeme však, i když s jistým zklamáním, že dokumenty nám – alespoň výslovně – nenabízejí pojem nebo definici církevní synodality.¹ Představují nám však rozhodující prvky. Pojdme je objevit.

To, co považuji za jeden z nejvýmluvnějších textů, je jistě *Lumen gentium* 37,1, který nám o věřících (tzv. „laicích“) říká toto: „Z jejich vědění, kompetence a postavení (lat. „*scientia*,

¹ Pozn. překl.: Později přijatý závěrečný dokument synody o synodalitě [*Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání*](#) nabízí svoji definici církevní synodality v čl. 28 (srov. také čl. 12 a 29–33): „Synodalita je společným kráčením křesťanů s Kristem směrem k Božímu království, a to ve spojení s celým lidstvem. Je zaměřena na poslání, zahrnuje setkávání se ve shromáždění na různých rovinách života církve k vzájemnému naslouchání, dialogu a k rozlišování ve společenství. Synodalita také zahrnuje utváření shody jako výrazu přítomnosti Krista samotného skrze Ducha svatého a přijímání rozhodnutí v diferencované spoluzodpovědnosti. V tomto směru lépe chápeme, co znamená, že synodalita je konstitutivní dimenzí církve (Mezinárodní teologická komise, [*Synodalita v životě a poslání církve*](#), čl. 1). Zjednodušeně a výstižně lze říci, že synodalita je cestou duchovní obnovy a strukturální reformy k tomu, aby se církev stala participativnější a zaměřenou na poslání, a tak aby byla schopnější kráčet s každým mužem a s každou ženou a vyzářovat Kristovo světlo.“ (čl. 28) Podle čl. 30 téhož dokumentu synodalita zahrnuje tři rozměry: styl života církve – ekleziální struktury a procesy – synodální události. Lze proto říci, že „synodalita a misie jsou úzce propojeny: misie osvětluje synodalitu a synodalita vybízí k misii“ (tamtéž, čl. 32). Synodalita také „nabízí, nejvhodnější interpretační rámec pro chápání samotné hierarchické služby“ a uvádí do správné perspektivy mandát, který Kristus v Duchu svatém svěřuje pastýřům“, a „proto vybízí celou církev, včetně těch, kteří vykonávají autoritu, ke konverzi a reformě“ (tamtéž, čl. 33).

competentia et praestantia“, dosl. „vědění, způsobilosti a výjimečnosti“) plyne možnost a někdy i povinnost vyjádřit svůj názor na to, co by mohlo být církvi k dobru.“

Toto koncilní učení je pak téměř doslova převzato do Kodexu kanonického práva, v kánonu 212, § 3, kde se uvádí: „Křesťané mají právo, dokonce někdy i povinnost podle svých znalostí, příslušnosti a postavení (lat. „*scientia, competentia et praestantia*“, dosl. „vědění, způsobilosti a výjimečnosti“) sdělit pastýřům církve své mínění o věcech týkajících se prospěchu církve...“

Základní tvrzení obou textů je, že věřící mají oprávnění a úkol – a tedy i právo a povinnost – sdělovat pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve.

Velmi zajímavé a skutečně podnětné je pověření (úkol) věřících projevovat pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve. Můžeme se u této pravdy ještě na chvíli zastavit, téměř jako k rozjímání? Můžete nám k tomu také poskytnout nějaké další vysvětlení?

Učiním tak hned, a to tak, že ve výše uvedených textech zdůrazním **čtyři prvky**:

První prvek: dva subjekty. Jsou jimi věřící a pastýři. Za věřící považujeme ty, kteří pastýřům vyjadřují svůj názor na to, co se týká dobra církve. Za pastýře považujeme ty, kteří od věřících přijímají vyjádření jejich názoru.

Druhý prvek: dobro církve. Církev se nachází v různých situacích, a proto potřebuje různé praktické kroky, které by dokázaly tyto potřeby co nejlépe vyřešit. Například tato farnost se nachází ve zvláštní situaci, protože má mnoho mladých lidí, kteří se nechávají unášet okolním světem a nemají žádnou ochranu ani formaci. Farnost tedy potřebuje praktická operativní opatření, která by tuto situaci co nejvhodněji napravila. Jedním z takových opatření by mohla být výstavba oratoře (místo pro setkávání a výchovu mládeže). Dobro církve tedy spočívá v praktických opatřeních, která vhodným způsobem řeší její potřeby.

Třetí prvek: názor věřících na dobro církve. Věřící hledají – zkoumají, a tím pádem poznávají, co je pro církev dobré. Přesněji řečeno, věřící zkoumají, a proto vědí, jaký je stav církve a jaké jsou související potřeby. Na základě tohoto poznání mohou konkrétně posoudit, jaké praktické kroky jsou vhodné k tomu, aby se tyto potřeby co nejvhodněji vyřešily. Ve výše uvedeném příkladu věřící farnosti znají situaci mladých lidí, a proto mohou posoudit, že vhodným praktickým řešením této situace by mohlo být vybudování oratoře. Věřící si tedy uvědomují, v jakém stavu se církev nachází, jaké má potřeby, a dokážou rozpoznat, jaké konkrétní kroky by bylo vhodné podniknout.

Čtvrtý prvek: věřící sdělují svůj názor ohledně dobra církve pastýřům. Poté, co věřící poznají situaci a potřeby církve a rozliší vhodné praktické kroky, sdělují pastýřům svůj názor na tuto skutečnost. U tohoto vyjádření se mi zdají užitečné dvě upřesnění – jedno se týká obsahu a druhé vlivu na porozumění a vůli pastýřů.

Obsah tohoto vyjádření je dvojitý:

Za první věřící seznamují pastýře se stavem církve a jejími potřebami. Opět na našem příkladu: tato farnost má mnoho mladých, kteří jsou však bez péče.

Za druhé věřící zároveň sdělují farářům-pastýřům, jaké praktické kroky považují za vhodné: výstavbu oratoře.

Účinek vyjádření vůči pastýřům je rovněž dvojitý:

Prvním přínosem je, že podnět věřících zaměřený na prohloubení porozumění pomáhá pastýřům rozšířit nebo zlepšit jejich poznání o stavu církve a souvisejících potřebách (farnost má mladé lidi, kteří jsou bez péče).

Druhým přínosem je, že podnět věřících díky svému zaměření na porozumění praktickým možnostem, kdy pastýřům pomáhá poznat, jaké praktické kroky jsou vhodné (například výstavba oratoře), zároveň oslovuje i jejich vůli a podněcuje je – nebo alespoň posiluje – aby tyto vhodné kroky co nejrychleji přijali (přistoupili k výstavbě oratoře).

Nabídl jste nám rozsáhlé a jasné vysvětlení dvou církevních textů, ze kterých jsme vycházeli a ze kterých můžeme poznat, že věřící mají pověření, tedy úkol – a tím i právo a povinnost – vyjadřovat pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve. Možná však není hned zřejmé, v jakém smyslu má toto pověření věřících, o kterém mluvíme, co do činnosti s církevní synodalitou podle etymologie slova synodalita, které zní takto: společenství určitých osob při vykonávání určité činnosti. Můžete nám to vysvětlit?

Rád odpovím a uvedu pár svých postřehů.

Zdá se mi, že můžeme začít **formulací dvou otázek**:

Co dělají pastýři pro dobro církve? A co dělají věřící?

Co dělají pastýři pro dobro církve? Odpověď je jednoduchá. Dělají dvě věci:

Za prvé pastýři zkoumají a tedy poznávají, co je dobrem církve, jinými slovy, zkoumají, v jakém stavu se církev nachází, jaké z toho vyplývají potřeby, a zároveň posuzují, jaké konkrétní kroky by bylo vhodné podniknout, aby se tyto potřeby co nejlépe naplnily. Za druhé pak přijímají rozhodnutí o realizaci dobra církve, tj. provádějí odpovídající praktická opatření či kroky.

Co dělají věřící? Odpověď už známe a můžeme velmi jednoduše zopakovat to, co bylo řečeno jen o něco výše:

Nejprve věřící zkoumají a tedy poznávají, co je dobrem církve, tedy jaké jsou její potřeby a jaké praktické kroky jsou vhodné. Poté sdělují pastýřům tento svůj názor, aby se tak mohli dojít k přijetí odpovídajícího rozhodnutí.

Na tomto základě můžeme velmi snadno konstatovat, že činnost věřících je stejná jako činnost pastýřů. A skutečně – pastýři i věřící, každý podle své role, vykonávají stejnou činnost: zkoumají a poznávají, co je dobrem církve, s cílem dospět k rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

V tomto bodě musíme položit závěrečnou otázku: Pokud pastýři a věřící vykonávají stejnou činnost, vykonávají ji odděleně, každý sám za sebe, nebo společně, každý ve společenství s druhým? A odpověď je okamžitá: určitě společně, každý ve společenství s druhým.

Věřící na jedné straně zkoumají a tedy poznávají, co je dobrem církve, a poté sdělují pastýřům svůj názor. Zdá se mi nyní zřejmé, že věřící sdělují pastýřům svůj názor právě za účelem toho, aby jim pomohli rozšířit nebo zlepšit jejich poznání o tom, co je dobrem církve, a aby je podnítily – nebo alespoň posílily jejich vůli – k přijetí rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Pastýři na druhé straně zkoumají a tedy poznávají, co je dobrem církve, a poté přijímají od věřících jejich názor. A i zde se mi zdá zřejmé, že pastýři přijímají názor věřících právě za účelem toho, aby si sami pomohli rozšířit nebo zlepšit své poznání o tom, co je dobrem církve, a aby utvrdili – nebo alespoň posílili – svou vůli k přijetí rozhodnutí.

A tak máme na jedné straně stejnou činnost a na druhé straně vůli věřících a pastýřů vykonávat tuto činnost společně – věřící tím, že nabízejí svůj názor, a pastýři tím, že tento názor přijímají.

Nyní je zřejmé, že na základě této společné činnosti a spojení dvou vůlí vzniká společenství pastýřů a věřících, takové, že pastýři a věřící vykonávají stejnou činnost, která přesně spočívá v hledání, poznávání a rozhodování ve věcech dobra církve.

Těchto několik rámcových poznámek nám umožnilo rozpoznat přítomnost těchto prvků: společenství pastýřů a věřících a vykonávání téže činnosti.

Na základě toho můžeme upřesnit pojem církevní synodalita a formulovat tuto definici: **Společenství pastýřů a věřících při společném úsilí hledat a poznávat, co je pro církev dobré, aby mohli dospět k rozhodnutí toto dobro uskutečnit.**

V tomto bodě můžeme vidět úplnou paralelu mezi etymologickým významem slova synodalita a jeho církevní definicí.

Etymologie termínu synodalita: Společenství určitých osob při vykonávání určité činnosti.

Definice církevní synodality: Společenství pastýřů a věřících při společném úsilí hledat, poznávat a rozhodovat ve věcech týkajících se dobra církve. Zdá se mi proto, že etymologie termínu *synodalita* nachází plné potvrzení v definici církevní synodality.

Je toto závěrečné tvrzení jasné a líbí se ti?

Ano, je to jasné a velmi se mi to líbí. Rád bych dokonce řekl, že mě to moc těší. A proto Vám děkuji. Nicméně mi vyvstává otázka, která by mohla znít zvláště, ale považuji ji za užitečnou, abychom se vyhnuli nepříjemným nedorozuměním. Je jistě významné, že dnešní církev si znovu uvědomila a přijala synodalitu. Zdá se mi však, že existuje riziko, že všechno začne považovat za synodalitu jako základní rozměr svého života. Tedy že se zamění synodální s církevním. Zdá se mi však, že v pojmu a definici církevní synodality, kterou jste nám předložil, se tomuto riziku vyhýbáme: totiž se ukazuje na konkrétní realitu, na přesně vymezenou činnost. Když se mluví o církevní synodalitě, mluví se pouze o této činnosti, a ne o jiných. Je to tak?

Přesně tak. A udělal jsi dobře, že ses mě na to zeptal.

Připomeňme si, že když jsme dříve formulovali definici církevní synodality, stanovili jsme toto: hledat a poznávat dobro církve a poté se rozhodnout toto dobro uskutečnit. Činnost uvedená v definici církevní synodality je tedy konkrétní realitou, přesně vymezenou činností.

A proto si pozorně všimněme, že když mluvíme o církevní synodalitě, nemáme na mysli jiný druh činnosti, jako je modlitba, vyučování nebo spolupráce při vykonávání skutků milosrdenství – charita, ale výhradně a specificky tu, kterou jsme uvedli v definici církevní synodality: hledat, poznávat a rozhodovat ve vztahu k dobru církve.

Abychom uvedli příklady: v případě, že se farář a věřící sejdou ke slavení liturgie hodin, nebo svátosti křtu, nebo samotné eucharistie, nenastává církevní synodalita. Naproti tomu

v případě, že se farář a věřící sejdou, aby hledali, poznávali a rozhodovali ve vztahu k dobru farnosti, tehdy dochází k církevní synodalitě.

V dalším průběhu našeho rozhovoru se chceme důsledně držet pojmu církevní synodality, jak jsme jej výše popsali. Zároveň však bezpochyby uznáváme, že církevní synodalita může být chápána i v širším smyslu, tedy ne specificky, a tudíž jako něco, co předchází činnosti hledání, poznávání a rozhodování ve vztahu k dobru církve.

A skutečně, církevní synodalita může být chápána jako duchovní struktura, a tedy jako způsob myšlení, cítění a hodnocení.² Zdá se mi, že tato duchovní struktura je jakýmsi souhrnem různých prvků, a to zejména následujících: úcta k druhému a láska k druhému, z nichž vyplývá touha po dialogu a také po spolupráci.

A zdá se mi důležité zdůraznit, že uvedená duchovní struktura se svými hlavními prvky, které jsme právě uvedli, vzniká a je pěstována na půdě víry a modlitby, ve vztahu důvěrnosti s Pánem Ježíšem.

Rozmanité struktury církevní synodality

Děkuji za upřesnění. Rád bych pokračoval v našich otázkách, protože zvědavost neustále roste... tak jako s jídlem přichází chuť k jídlu. Předložil jste nám dva církevní texty – Lumen gentium 37,1 a související kánon 212, § 3 CIC – a ukázal jste nám, že když věřící sdělují pastýřům svůj názor ohledně dobra církve a pastýři tento příspěvek přijímají, aby mohli učinit rozhodnutí, dochází k církevní synodalitě. Ale – a tady je otázka – jsou tyto dva zmíněné texty jediné v tomto ohledu, nebo existují i jiné?

Existují i další texty a všechny je můžeme najít v Kodexu kanonického práva.

Je však nutné provést výběr mezi těmito texty, aby byla reflexe o církevní synodalitě snazší – výběr, který se pokusím odůvodnit, nebo který bude sám o sobě pochopitelný.

Zde je tedy seznam textů, které chceme dále vzít v úvahu: kánony 342–348 CIC o biskupské synodě, kánony 460–468 CIC o diecézní synodě, kánony 495–502 CIC o kněžské radě, kánony 511–514 CIC o diecézní pastorační radě, kánon 536 CIC o pastorační radě farnosti.

Dále existují kánony 337–341 CIC týkající se ekumenického koncilu, což je však struktura, kterou chci ponechat oddělenou od výše uvedených, a proto ji v této fázi rozhovoru neberu v úvahu. Udělám to později.

Otevírám však malou závorku, abych řekl, že by mi někteří přátelé, odborníci na kanonické právo, mohli spontánně namítnout, že jsem nezahrnul jiné podobné struktury, jako jsou sbor kardinálů (kánony 349–359 CIC), plenární sněmy (kánony 439–446 CIC), biskupské konference (kánony 447–459 CIC), ekonomické rady na úrovni diecézních kurií nebo jednotlivých farností (kánony 492–494; 537 CIC). Důvodem je jednoduše snaha o stručnost a přehlednost.

² Pozn. překl.: Srov. opět závěrečný dokument synody o synodalitě *Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání*, čl. 30, kde je církevní synodalita prezentována právě tímto širším způsobem (přičemž autorem tohoto článku zastávané definici se blíží její druhý a třetí rozměr – „struktury a procesy“ a „události“).

Bezprostřední otázka: proč uvádět tyto kánony s příslušnými strukturami, počínaje strukturou biskupské synody až po tu nejokrajovější, tedy pastorační radu farnosti? Nebo jinými slovy: jaký je vztah těchto různých struktur ke dvěma textům Lumen gentium 37,1 a souvisejícímu kánonu 212, § 3 CIC a k tvrzení, které je v nich obsaženo, totiž že věřící sdělují pastýřům svůj názor na dobro církve?

Odpovím hned tím, že budu pokračovat v citaci. A skutečně, pokud jde o výše uvedené církevní struktury, kodex se stará o to, aby bylo výslovně uvedeno: "Mají pouze poradní hlas". Výraz "mají pouze poradní hlas" naznačuje, že různé struktury jsou tvořeny osobami, o nichž se právě říká, že mají poradní hlas. To však předpokládá, že tyto osoby vykonávají činnost poskytování rad, a tedy vyjadřování svého názoru.

Z tohoto důvodu je zřejmý vztah mezi činnostmi poskytování rad, která se týká výše zmíněných struktur, a činností vyjadřování vlastního názoru, o níž hovoří dva texty, které jsme zvažovali na začátku.

Takže výše uvedené kánony s odpovídajícími strukturami doplňují ustanovení dvou textů uvedených na začátku?

Přesně tak. A s uspokojením konstatujeme, že kánony, o nichž uvažujeme, obsahují zásadní tvrzení pro církevní synodalitu a její strukturování.

A ve skutečnosti tyto texty potvrzují, že kanonické právo dalo vzniknout určitým církevním strukturám, jako jsou výše uvedené, počínaje biskupskou synodou a konče perifernější pastorační radou farnosti.

Nyní si všimněme: *Lumen gentium* 37,1 a pak kánon 212, § 3 CIC uvádějí, že věřící mají právo sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve. Neříkají nám však, jak věřící toto právo konkrétně uplatňují, tedy kde a jak mají možnost svůj názor pastýřům vyjádřit.

Církevní struktury, o kterých mluvíme, nám tedy říkají, že věřící mají možnost vyjádřit pastýřům svůj názor v konkrétních oblastech a specifických místech, a to právě ve strukturách církve vytvořených k tomuto účelu kanonickými normami. Ty tedy – vyjádřeme to obrazně – postavily dům, připravily vhodné místo, kde věřící mohou skutečně pastýřům svůj názor sdělit. Vhodné místo, mimochodem, i pro pastýře, aby tam mohli přijímat názory věřících.

A mně se líbí považovat tyto církevní struktury za zvláštní – specifické, do určité míry posvátné prostory, do nichž pastýři a věřící vstupují, aby byli ve společenství a tak vykonávali činnost hledání, poznávání a rozhodování ve věcech dobra církve. Zcela obdobně, jako když pastýři a věřící vstupují do kostela, aby byli ve společenství a slavili eucharistii.

Ano, zdá se mi zajímavé považovat zmíněné struktury za zvláštní prostory, do jisté míry posvátné, do nichž pastýři a věřící vstupují, aby se ocitli ve společenství a uskutečňovali dobro církve. I zde by bylo užitečné uvést nějaké podrobnosti. Můžete nám je pro upřesnění poskytnout?

Velmi rád. Ale upozorňuji tě, že se jedná o vysvětlení obzvláště analytická (možná až příliš pro tento rozhovor), a proto nudná pro ty, kdo nejsou odborníky. Proto bych těmto přátelům doporučil buď obrnit se svatou trpělivostí, nebo přejít k dalšímu bodu a ponechat následující odstavce těm, kteří potřebují odbornější vysvětlení.

A každopádně, protože se mě na to ptáš, chci u výše uvedených církevních struktur zdůraznit **osm stručných prvků**:

První prvek: Každá z těchto struktur má své vlastní složení, které se liší od ostatních.

Konkrétně: Biskupská synoda je složena z papeže a dalších biskupů. Diecézní synoda je složena z diecézního biskupa, kněží, jáhnů a dalších věřících z diecéze. Kněžská rada je tvořena diecézním biskupem a kněžími diecéze. Diecézní pastorační rada je složená z diecézního biskupa, kněží, jáhnů a dalších věřících z diecéze. Pastorační rada farnosti je tvořena farářem a věřícími farnosti.

Druhý prvek: Rozdílné složení jednotlivých struktur má za následek, že se liší i osoby, které je tvoří. Konkrétně: v biskupské synodě jsou subjekty papež a další biskupové; v diecézní synodě, v kněžské radě a v diecézní pastorační radě jsou subjekty diecézní biskup, kněží, jáhni a další věřící diecéze; v pastorační radě farnosti pak farář a věřící farnosti.

Třetí prvek: V každé ze struktur má jeden z členů – tedy pastýř – z hierarchického hlediska vyšší postavení než ostatní členové, tedy postavení předsedajícího. Papež vůči biskupům, diecézní biskup vůči kněžím, jáhnům a ostatním věřícím diecéze, farář vůči věřícím farnosti.

Čtvrtý prvek: Zajímavé mi připadá zdůraznit příčinu a důsledek výše zmíněné nadřazenosti. Příčina se liší v závislosti na jednotlivých případech:

- ve vztahu mezi papežem a biskupy je to petrínský primát,
- ve vztahu mezi diecézním biskupem a kněžími, jáhny a ostatními věřícími diecéze je to svátost svěcení přijatá ve stupni biskupství,
- ve vztahu mezi farářem a věřícími farnosti je to svátost svěcení přijatá v kněžském stupni.

Důsledkem tohoto hierarchického principu je, že přítomnost předsedajícího je pro danou strukturu nezbytná, jinými slovy: struktura neexistuje a nemůže existovat bez svého představeného. Biskupská synoda neexistuje bez papeže, diecézní synoda, kněžská rada a diecézní pastorační rada neexistují bez diecézního biskupa, pastorační rada farnosti neexistuje bez faráře.³

³ Pozn. překl.: Kodex kanonického práva v kánonu 129 se vyjadřuje takto: § 1: *K výkonu moci řízení, která je v církvi zřízena božským ustanovením a nazývá se také mocí jurisdikce, jsou způsobilí ti, kdo přijali svátost svěcení, podle ustanovení práva.* § 2: *Při výkonu této moci mohou podle ustanovení práva spolupracovat i věřící laici.* Tedy podle kanonického práva (1983), v souladu s linií vytyčenou Druhým vatikánským koncilem, moc jurisdikce vychází ze svátosti svěcení. V současnosti, vzhledem k jmenováním učiněným během pontifikátu papeže Františka, probíhá teologická a právní diskuse o původu moci jurisdikce, tedy zda pochází ze svátosti svěcení, nebo z právní autority. Až do Druhého vatikánského koncilu se rozlišovalo mezi dvěma druhy moci: mocí svěcení (tedy pravomocí slavit mši a odpouštět hříchy) a mocí řízení (pravomocí vést církev a učit). Kněz se proto staral hlavně o mše a zpovědi, zatímco biskup měl na starosti vedení církve a kázání. Po Druhém vatikánském koncilu se začalo zdůrazňovat jednotu trojího poslání Krista. Každý pokřtěný má podíl na jeho úřadu prorockém, královském a kněžském. Stejně tak všechny tři stupně svátosti svěcení (jáhen, kněz, biskup) mají účast na těchto třech úřadech. Kněz dnes tedy nemá jen úkol slavit mši a zpovídat, ale také určité pravomoci v oblasti vedení a kázání. Biskup je především tím, kdo předsedá slavení eucharistie. Na základě této jednoty úřadu tato teologická linie tvrdí, že moc řízení v církvi je mocí svátostnou, která vychází ze svátosti křtu a svěcení – každý podle svého stupně. Druhá teologická linie naopak znovu zavádí rozdíl mezi svěcením a jurisdikcí, čímž odděluje vedení církve od předsedání eucharistii. To může na jedné straně umožnit svěřit některé pravomoci laikům a laikám, ale zároveň vytváří oddělení mezi předsedáním eucharistii, vedením církve a učitelským úřadem – podobně jako tomu bylo ve středověké a novověké církvi. Tato teologická linie vychází z možnosti uvažovat rozdíl mezi mocí svěcení a mocí jurisdikce, tedy z možnosti, že vedení církve a autorita v učení mohou být odděleny od moci posvěcování. Proto zastává názor, že moc řízení nemá svátostný původ, především u papeže a následně u jednotlivých biskupů (srov. články publikované profesorem Andreou Grillem na jeho blogu *Come se non*).

Pátý prvek: Při zkoumání jednotlivých struktur si můžeme všimnout, že pastýři a věřící se liší. Tak například:

- v biskupské synodě je pastýřem papež a věřícími jsou biskupové,
- v diecézní synodě, v kněžské radě a v diecézní pastorační radě je pastýřem diecézní biskup a věřícími jsou kněží, jáhni a další věřící diecéze,
- ve pastorační radě farnosti je pastýřem farář a věřícími jsou farníci.

A přestože jsme zvyklí používat pojem „věřící“ pouze pro pokřtěné a biřmované, může nás překvapit, že se tento pojem používá i pro kněze, nebo dokonce – v krajním případě – i pro biskupy. Tuto spontánní úvahu však hned podložím dvěma poznámkami. Za první, pojem „věřící“ (*christifidelis*) je technický termín a může být použit pro jakoukoli osobu v církvi, takže i papež může být bez obtíží označen jako „věřící“. Za druhé, v našem pojednání o církevní synodalitě mluvíme o věřících ve smyslu těch, kdo vyjadřují svůj názor ohledně dobra církve, takže i kněží, nebo dokonce biskupové, mohou být bez obtíží označeni jako „věřící“.

Šestý prvek: Zatímco v jednotlivých strukturách se subjekty liší, činnost, která se v nich vykonává, je vždy stejná. Na jedné straně věřící vyjadřují pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve, a na druhé straně pastýři přijímají od věřících toto jejich vyjádření. Takže

- v biskupské synodě jsou to biskupové, kteří vyjadřují papeži svůj názor na dobro univerzální církve, a papež přijímá jejich stanoviska;
- v diecézní synodě, v kněžské radě a v diecézní pastorační radě jsou to kněží, jáhni a další věřící diecéze, kteří vyjadřují svůj názor diecéznímu biskupovi, a ten jejich názory přijímá;
- – v pastorační radě farnosti jsou to věřící, kteří sdělují svůj názor faráři, a farář přijímá názory svých farníků.

Sedmý prvek: Uvedené struktury umožňují věřícím vyjádřit svůj názor pastýřům společným a organizovaným způsobem. Je ovšem zřejmé, že každý věřící – nebo i skupina věřících – může svůj názor vyjádřit také spontánně a neorganizovaným způsobem, například tím, že se obrátí přímo na příslušného pastýře. Naopak ve strukturách církve, o kterých mluvíme, věřící vyjadřují svůj názor pastýřům společně a organizovaným způsobem. Tyto struktury totiž předpokládají místní setkání, diskusi nad navrženým tématem, dosažení sdíleného názoru (konsenzu), jeho formulaci a následné předání pastýři.

Osmý prvek: Všimněme si nyní, že společně formulované názory mají větší předpoklad být hodnotné – jak z pohledu sociologického, tak i z pohledu samotné církve.

Z hlediska sociologického společné vytváření názoru předpokládá a zaručuje objektivní přínos a kritickou konfrontaci mnoha názorů – zejména těch, které přinášejí nejkompetentnější věřící, a to i v odborných otázkách.

Z církevního hlediska společná činnost pak uskutečňuje Ježíšova slova. „Neboť kde jsou dva nebo tři shromážděni v mém jménu, tam jsem já uprostřed nich.“ (Mt 18,20). Tento mimořádný příslib dává jistotu, že Ježíš – skrze dar Ducha svatého – působí spolu s věřícími při hledání, poznávání a rozhodování o tom, co je pro církev dobré.

Vyjmenoval jste a poté přesně popsal řadu církevních struktur, které sahají od biskupské synody po pastorační radu farnosti, ke kterým jste pak samostatně přidal strukturu ekumenického koncilu. Ve všech těchto strukturách se uplatňuje církevní synodalita. Můžeme je tedy nazývat strukturami církevní synodality?

Velmi dobře a gratuluji. Ano, tyto církevní struktury můžeme velmi vhodně nazývat strukturami církevní synodality. A zamysleme se nad jejich důležitostí. Pomyslete, drahý otče, na dobu, kdy struktury církevní synodality, jako je biskupská synoda nebo i jen pastorační rada farnosti, neexistovaly. Jak to muselo být pro církev náročné...

Již dříve jsme s potěšením uvažovali o tom, že výše zmíněné synodální struktury lze považovat za zvláštní, svým způsobem posvátné prostory, do nichž pastýři a věřící vstupují, aby se ocitli ve společenství, a tak vykonávali činnost hledání, poznávání a rozhodování ve prospěch církve. Spontánně se tak – jak už bylo naznačeno – nabízí analogie s posvátnými místy, do nichž pastýři a věřící vstupují, aby byli ve společenství, a tak slavili posvátnou liturgii, zvláště eucharistickou obět.

A je zajímavé si zde povšimnout, že vzácný text *Lumen gentium* 37,1, se kterým zde od začátku pracujeme, pokračuje těmito slovy: „V takovém případě se to má dít prostřednictvím institucí k tomu v církvi určených.“ (tj. aby laici vyjádřili svůj názor pastýřům). Text kánonu 212, § 3 CIC tuto pasáž neobsahuje, ale Kodex kanonického práva přebírá pokyn koncilu a ve skutečnosti zakládá struktury synodality, o kterých jsme dosud hovořili.

Upřímně říkám, že se mi velmi líbí tento způsob nahlížení na struktury církevní synodality jako na posvátná místa, kde se — můžeme říci — slaví dobro církve. Každá z výše uvedených struktur je však, jak jsme viděli, odlišná od ostatních: úrovní církve, subjekty, problémy. Pokud bychom tedy měli o každé z nich mluvit analyticky, náš rozhovor by se stal opravdu příliš rozsáhlým, i když by byl zajímavý pro hlubší pochopení církevní synodality.

Máš pravdu. Musíme se trochu krotit v rozletu.

Věřící a pastýři — subjekty církevní synodality

A jak tedy postupovat dál? Co mi navrhuje?

Abychom mohli správně pokračovat v naší úvaze, zdá se mi nyní nezbytné věnovat pozornost věřícím a pastýřům, kteří jsou subjekty neboli nositelé církevní synodality. Začněme tedy připomenutím, kdo jsou věřící a kdo jsou pastýři. Věřící jsou ti, kdo vyjadřují pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve. V rámci různých forem církevní synodality se liší skupiny, které jsou nazývané „věřícími“, a své názory směřují k různým duchovním autoritám.

Pastýři jsou ti, kdo přijímají od věřících jejich názor, a navíc mají v různých strukturách vyšší postavení z hlediska hierarchie, tedy pozici předsedajícího. V rámci různých forem církevní synodality působí různí duchovní-pastýři a zároveň naslouchají názorům různých skupin věřících.

Nyní se zaměříme na věřící a pastýře jako subjekty neboli nositele složitého dění církevní synodality. Chceme tedy studovat a poznat vzájemný vztah těchto dvou subjektů, těchto dvou skupin nositelů církevní synodality. A proto se chceme ptát: jaká je role, jaká je činnost, kterou každá z těchto skupin vykonává?

Co dělají věřící? Co dělají pastýři?

Abychom získali dobrou odpověď, zdá se mi nezbytné vyjít z textů, které nám od začátku pomáhají, a jejichž obsah si chceme připomenout: „Z jejich vědění, kompetence a postavení (lat. „*scientia, competentia et praestantia*“, dosl. „vědění, způsobilosti a

výjimečnosti“) plyne možnost a někdy i povinnost vyjádřit svůj názor na to, co by mohlo být církvi k dobru...” (LG 37,1, srov. kán. 212, § 3 CIC)

Tento dnes již slavný koncilní i kodexový text velmi stručně, ale s velkou přesností popisuje roli věřících vůči pastýřům. Musíme tedy tento text prostudovat, proniknout do jeho hlubšího obsahu. Souhlasíte s tímto přístupem?

Jistěže souhlasím. A zdá se mi zajímavé studovat identitu, a tedy i roli věřících a pastýřů právě na základě slov — jak navrhuje — výše zmíněného textu: „... věřící mají právo, ba někdy i povinnost projevit svým pastýřům svůj názor...” Proto se ptám: Co se rozumí pod pojmem „právo“ a „povinnost“? A co znamená ono „někdy“ ve vztahu k povinnosti?

Odpovím hned na tvou otázku, ale nejprve udělám krok zpět. Oba texty by ve skutečnosti měly nejprve uvést velmi důležitou skutečnost, ještě před tím, než začnou hovořit o právu a povinnosti. Měly by se zmínit o „schopnosti“. Jinými slovy, měly by konstatovat, že věřící mají schopnost sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve.

Upřímně přiznávám, že tomu moc nerozumím. O čem to vlastně mluvíme? Co přesně je to „schopnost“?

Žádný strach, hned to vysvětlím. Schopnost můžeme chápat jako stav člověka, ale přesněji řečeno, je to jeho osobní kvalita, jeho přirozený dar. Pozorně si všimněme: pokud tato osoba uplatní svůj dar, způsobí nějaký účinek, dosáhne výsledku.

Vidím, že jsi trochu zmatený, ale hned ti dám příklad: představ si jednoduše osobu, která má dar malování. Pokud tato osoba uplatní svůj dar, tedy vezme štětec, způsobí účinek, dosáhne výsledku – jinými slovy, vytvoří obraz, vytvoří fresku. To je tedy schopnost: dar osoby, jehož uplatnění způsobí účinek, přinese výsledek.

Rozumím. Ale teď musíme to, co bylo řečeno, aplikovat na případ věřících, kteří pastýřům vyjadřují svůj názor na dobro církve. Jaký je dar věřících? Jaké je jeho uplatnění a jaký je jeho účinek, jaký je jeho výsledek?

Odpovídám, že darem věřících je schopnost duchovního porozumění neboli moudrost podle Ducha. Protože ve tvém pohledu vidím jisté překvapení, hned ti říkám, že schopnost duchovního porozumění či moudrost podle Ducha je jednoduše ten dar, na který Ježíš poukazoval svým současníkům, když říkal: „Umíte posoudit vzhled nebe, a nedokážete rozpoznat znamení doby?“ (Mt 16,3). Schopnost duchovního porozumění či moudrost podle Ducha, je tedy právě ten dar, jehož uplatnění způsobuje účinek, dosahuje výsledku v podobě „rozpoznání znamení doby“, tedy poznávat realitu ne jakýmkoli způsobem, ale duchovně, podle Božího myšlení, a tedy pravdivě.

Darem věřících je tedy schopnost duchovního porozumění. Jejím uplatněním je hledání a následné poznání toho, co je pro církev dobré – to znamená skutečně poznat, v jakém stavu se církev nachází, a jaké jsou s tím spojené potřeby a následně pravdivě posoudit, jaké konkrétní kroky jsou vhodné k tomu, aby byly zmíněné potřeby co nejlépe naplněny.

Tato činnost – úsilí, toto hledání, má dva účinky, přináší dva výsledky:

1. Věřící poznávají duchovním způsobem, podle Božího myšlení, a tedy pravdivě, co je pro církev dobré.
2. Věřící předávají pastýřům své duchovní poznání, které je v souladu s Boží pravdou. Jinými slovy, nabízejí autentické a kvalifikované poznání toho, co je pro církev dobré.

Jasně a přesvědčivé vysvětlení, srozumitelné i pro ty kdo nejsou odborníci, co znamená schopnost – a tedy i schopnost věřících poznat, co je pro církev dobré, poznat ho pravdivě a tím nabídnout pastýřům autentický a kvalifikovaný názor. Mohli bychom nyní mít podobné vysvětlení i pro slova: „... věřící mají právo, ba někdy i povinnost ...“?

Je to zatím jen jednoduchý, ale ucelený návrh.

Začněme mluvit o povinnosti: o povinnosti věřících sdělovat pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve. Proč ale chceme začít mluvit o povinnosti, a ne o právu, když texty, které komentujeme, uvádějí nejprve právo a až potom povinnost?

Z jednoduchého, ale důležitého důvodu: Pokud mají věřící dar duchovního porozumění, mají okamžitě povinnost jej uplatňovat. Dar duchovního rozlišování je talent, který – podle Pánova příkazu (Mt 25,14–30; Lk 19,11–27) – má člověk povinnost využívat a rozmnožovat. Nebo jinak řečeno, je to dar milosti, „zvláštní projev Ducha pro společné dobro“ (1 Kor 12,4–7), dar nebo projev, který – podle Pavlova učení – má člověk uplatňovat, aby přispěl k dobru církve.

S darem duchovního porozumění a s jeho uplatněním tedy souvisí specifické poslání a konkrétní úkol věřícího. A z tohoto poslání, z tohoto úkolu, nutně vyplývá pro věřícího povinnost toto poslání naplnit, povinnost svěřený úkol také vykonávat.

Jinými slovy, věřící nemůže mít dar duchovního porozumění, aniž by zároveň neměl povinnost jej využívat pro církev. Dar duchovního porozumění s sebou nese povinnost jej uplatňovat.

Podle mého názoru je nutné důrazně trvat na povinnosti věřících sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve. Pokud mají věřící schopnost duchovně chápat, a tím pomáhat pastýřům porozumět (osvětlit pastýře), mají také povinnost přispět svým podílem. Kdyby věřící neměli žádnou schopnost chápat a přispívat pastýřům k jejich hlubšímu porozumění, mohli by zůstat nečinní. Ale protože tuto duchovní schopnost mají, musí se probudit a jednat.

Zdá se mi, že se sem logicky hodí otázka, která byla položena o něco výše: co přesně znamená to „někdy“, které se objevuje v kánonu 212, § 3 CIC ve vztahu k povinnosti?“

Výborná otázka, která logicky zapadá do diskuse, kterou právě vedeme ohledně povinnosti. Podle mého upřímného názoru, právě kvůli vztahu mezi schopností a povinností přispívat pastýřům k jejich hlubšímu porozumění by měl být také kánon 212, § 3 CIC vhodně upraven. A to — jak se mi zdá — **ve dvou směrech:**

Za první, mělo by se odstranit příslovce „někdy“, protože takový výraz může být zavádějící. Ve skutečnosti totiž povinnost věřícího existuje vždy, protože je součástí jeho samotné podstaty. Jsou to spíše příležitosti k faktickému vykonávání této povinnosti, které se vyskytují jen „někdy“.

Za druhé, jak bylo uvedeno výše, měl by se obrátit pořádek pojmů — nejprve by se mělo mluvit o povinnosti a teprve potom o právu.

Toto upřesnění ohledně schopnosti věřících vyjádřit pastýřům svůj názor, a tedy ohledně poslání nebo úkolu, a v důsledku toho i povinnosti vykonávat tuto činnost, se mi moc líbilo. Takže mnohokrát děkuji. Podíváme se teď na právo?

Velmi rád: právo věřících vyjádřit pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve. Bohužel zde věci nejsou vůbec jednoduché a vyžadují úsilí o pochopení, které se pokusím co nejvíce usnadnit. Řekněme si hned: každá povinnost s sebou nese také právo. Jinými slovy: kdo má povinnost, má také právo. Kdo má povinnost vykonávat určitou činnost, má také právo tuto činnost vykonávat.

Musíme si však ujasnit, co přesně znamená mít právo vykonávat nějakou činnost. Znamená to mít dvě potřeby: na jedné straně nebýt omezován v jejím vykonávání; na druhé straně mít k dispozici podmínky nezbytné nebo alespoň užitečné k jejímu vykonání, případně k jejímu optimálnímu vykonání.

Pokud mají věřící právo sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve, pak mají také potřebu — tedy právo — nebýt v této činnosti omezováni a zároveň mít k dispozici podmínky nezbytné nebo alespoň užitečné k jejímu vykonání, případně k jejímu optimálnímu vykonání.

V tomto bodě však naše úvaha vyžaduje od čtenářů ještě větší pozornost, za což se předem omlouvám.

Neděste nás! Jsme vybaveni pozorností i trpělivostí.

Výborně. To mě povzbudilo. Pokračuji tedy klidně dál.

Vzhledem k výše zmíněnému právu, tedy k těmto dvěma požadavkům, se zrcadlově staví povinnost ostatních věřících — buď všech bez rozdílu, nebo konkrétně pastýřů — neklást překážky a poskytovat vhodné podmínky. Vzhledem k právu, tedy požadavku nebýt omezován ve vyjadřování vlastního názoru, mají všichni povinnost neklást překážky. Pokud například — abychom uvedli příklad — chce jeden věřící nebo skupina věřících jít za farářem, aby mu sdělili, co považují za dobro farnosti, tak všichni mají povinnost neklást překážky, nebránit setkání mezi věřícími a farářem.

Pokud jde o právo, tedy potřebu mít vhodné podmínky k vyjádření vlastního názoru, pastýři mají **tři specifické povinnosti**:

První povinností je zjevně poznat názor věřících. Toho lze dosáhnout dvěma způsoby. Když věřící spontánně vyjadřují svůj názor, pastýři mají povinnost naslouchat jim upřímně a se zájmem. Když věřící svůj názor spontánně nevyjadřují, pastýři mají povinnost si jej autoritativně vyžádat.

Například pokud v nějaké farnosti věřící nebo skupina věřících spontánně přijdou za farářem, aby mu sdělili svůj názor na pastorační mládeže nebo katechezi dospělých apod., farář má povinnost jim naslouchat upřímně a se zájmem.

Pokud však věřící ve farnosti spontánně nevyhledávají faráře, aby mu sdělili svůj názor na jakýkoliv pastorační problém, pak má farář povinnost probudit věřící z letargie a autoritativně je vyzvat, aby vyjádřili svůj názor na to, co považují za dobro farnosti.

Druhou povinností je samozřejmě posoudit názor věřících a zhodnotit jeho užitečnost pro rozhodování.

Třetí povinností je vytvořit vhodné struktury, ve kterých budou mít věřící možnost formulovat a vyjadřovat svůj názor co nejlépe.

V tomto ohledu jsme s potěšením zaznamenali, že současná kanonická legislativa vytvořila struktury, které jsme vhodně nazvali strukturami církevní synodality, a které – jak již bylo řečeno – sahají od biskupské synody až po nejnižší úroveň pastorační rady farnosti.

Kanonická legislativa tedy prostřednictvím těchto struktur vytvořila určité podmínky, za nichž mají věřící možnost co nejlépe vyjádřit pastýřům svůj názor na dobro církve.

Otázka povinnosti a práva se však ukázala jako obzvlášť složitá pro ty, kdo se těmito tématy běžně nezabývají. Mohl byste nám to shrnout?

Uvědomuji si to a souhlasím s tvým postřehem. Nabízím krátké shrnutí.

Začali jsme tvrzením, že věřící mají úkol, a tedy i povinnost, sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve. Pokračovali jsme tím, že tato povinnost věřících s sebou nese také právo, tedy dva požadavky: nebýt omezováni a mít vytvořeny vhodné podmínky k naplnění této povinnosti.

Proti právu věřících pak stojí zrcadlově povinnost ostatních věřících a konkrétně pastýřů: neklást překážky a vytvářet vhodné podmínky, jak bylo uvedeno výše.

Nicméně pro naše čtenáře může být užitečnější než opakování pojmů ilustrovat tuto otázku příkladem z jiného kontextu – totiž ze slavení eucharistie. Věřící mají povinnost, a tedy i právo, účastnit se slavení eucharistie. Ale to všechno bohužel zůstává bez odezvy, pokud někdo věřícím brání vyjít z domu nebo vstoupit do kostela, a pokud v kostele není pastýř, který by pro věřící eucharistii slavil.

Ale ještě dříve všechno zůstává bez odezvy, pokud pastýř nevyzve věřící, aby se účastnili slavení eucharistie.

Vaše úsilí o objasnění bylo chvályhodné, a proto Vám velmi děkuji. Nyní otázka, která mi připadá obzvlášť důležitá, právě pokud jde o schopnost, a tedy o povinnost a právo: odkud pochází u věřících oprávnění vyjadřovat pastýřům svůj názor na dobro církve a z tohoto důvodu vytvářet s pastýři spolupracující společenství? Jaká je u věřících příčina tohoto oprávnění?

Zajímavá a velmi podnětná otázka. V tomto ohledu mohu uvést **dvě příčiny** – jednu svátostnou a jednu charismatickou.

a) Pokud jde o svátostnou příčinu, musíme znovu promyslet dva texty: *Lumen gentium* 37,1 a související kánon 212, § 3 CIC, přičemž je třeba je vykládat odděleně.

Lumen gentium 37,1 se zabývá výhradně laiky, tedy věřícími, kteří byli pouze pokřtěni a biřmováni, a hovoří o těchto věřících z ontologického hlediska – tedy učí, jaké je jejich bytí. A proto, když text uvádí, že laici mají oprávnění „dát najevo svůj názor na to, co se týká dobra církve“, implicitně tvrdí, že toto oprávnění mají z ontologického důvodu – jednoduše proto, že jsou laiky, tedy těmi, kdo přijali svátosti křtu a biřmování. Jinými slovy, text říká, že uvedené oprávnění laiků vychází ze svátostí křtu a biřmování, a proto má svátostný charakter.

Kánon 212, § 3 CIC se naproti tomu nezabývá pouze laiky, tedy věřícími, kteří byli jen pokřtěni a biřmováni, ale všemi věřícími, a z tohoto zřejmého důvodu tedy i vysvěcenými služebníky. Na druhou stranu je tento kánon zařazen mezi ty, které učitelským způsobem pojednávají o základních oprávněních věřících – tedy o tom, čím věřící jsou a co mají díky různým svátostem. Mluví tedy o věřících z ontologického hlediska, tedy vyjadřuje, kým skutečně jsou.

A proto i zde, když text uvádí, že věřící mají oprávnění „sdělovat svým posvátným pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve“, implicitně tvrdí, že věřící mají toto oprávnění z ontologického důvodu, tedy právě proto, že obdrželi – každý podle svého

stupně – buď pouze křest a biřmování, nebo také svátost svěcení. Takže i zde text tvrdí, že toto oprávnění je způsobeno svátostmi, je to svátostné oprávnění.

Každopádně, ať už v užším pohledu dokumentu *Lumen gentium* 37,1, nebo v širším rámci souvisejícího kánonu 212 § 3 CIC, texty vždy s jistotou tvrdí, že oprávnění věřících sdělovat pastýřům svůj názor na dobro církve je oprávnění způsobené svátostmi, a je tedy svátostné.

b) Co se týče charismatické příčiny, tedy toho, proč mají věřící dané oprávnění, jedná se o osobní kvality, které se zdají být dvojí povahy.

Na jedné straně máme dary inteligence a vůle, teoretické a praktické přípravy, duchovní a psychologické vnímavosti. Zejména lze uvést profesionalitu a zkušenosti, především v oblastech, kde pastýři mají menší nebo žádnou odbornost.

Na druhé straně máme dary, které Duch svatý přímo vkládá do každého z věřících.

To nám okamžitě umožňuje pochopit, že každý věřící je jedinečná bytost, je jedinečnou osobou, a proto se liší od každé jiné osoby, má schopnosti a dary, které jsou mu vlastní, někdy jedinečné a v mnoha ohledech neopakovatelné u jiných věřících. A proto věřící ve své jedinečnosti může bezpochyby přinést něco jedinečného, někdy neopakovatelného – něco ze svého myšlení, své zkušenosti, své spirituality. Dobro, které tento věřící může přinést ostatním, nemůže ze své podstaty přinést žádný jiný věřící.

Osobní schopnosti věřících a dary Ducha svatého jsou v obou výše zmíněných textech označeny slovy na začátku: „Ve vztahu k vědomostem, odbornosti a prestiži, které požívají...“.

Dovolují si vrátit se k onomu „někdy“ ve vztahu k povinnosti uvedené v kánonu 212, § 3 CIC. Nemyslíte, že to, co jste právě řekl o svátostných a charismatických příčinách oprávnění věřících přispívat pastýřům k jejich hlubšímu porozumění – a tedy přesněji o povinnosti vykonávat tuto činnost – posiluje potřebu zrušit tento diskutabilní výraz „někdy“?

Nemohu než přijmout tvůj návrh. Povinnost přispívat pastýřům k jejich hlubšímu porozumění je – jak bylo řečeno – oprávněním svátostného a charismatického charakteru. Tedy... musíme důvěřovat, že si s tím církevní zákonodárci v nejbližší době poradí.

Zdá se mi, že poselství této části našeho rozhovoru je obzvláště důležité pro pochopení církevní synodality. Můžete to stručně shrnout?

Velmi rád. Předchozí úvaha začíná zaměřením na často připomínaný úkol hledat a následně poznat, co je dobro církve, aby bylo možné dospět k rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Kolem této činnosti se pohybují věřící i pastýři, každý ve své vlastní roli.

Můžeme hovořit o dialogu, který se odehrává mezi věřícími a pastýři: věřící mluví k pastýřům a pastýři naslouchají věřícím.

Věřící mluví k pastýřům v tom smyslu, že mají schopnost hledat a tedy poznat, co je dobrem církve, a z tohoto důvodu mají úkol, povinnost a následně i právo sdělit pastýřům výsledek svého poznání – a to za účelem pomoci pastýřům rozšířit nebo prohloubit jejich poznání toho, co je dobrem církve.

Připomeňme si, že schopnost věřících – a tedy i povinnost a právo, o kterých mluvíme – má svůj původ ve svátostech, v osobních schopnostech každého jednotlivce a v darech Ducha svatého.

Pastýři naslouchají věřícím v tom smyslu, že mají povinnost poznat jejich názor, hledat v něm inspiraci, a to za účelem rozšíření nebo prohloubení vlastního poznání.

Mezi pastýři a věřícími se tedy odehrává dialogické dobrodružství, tedy dobrodružství církevní synodality, kterou jsme dříve popsali takto: společné úsilí pastýřů a věřících při hledání, poznávání a rozhodování ve věcech dobra církve.

Specifická činnost a specifická identita církevní synodality

Po rozsáhlé úvaze, kterou jste nám nabídli a která nás vedla k pečlivému zamyšlení nad věřícími a pastýři jako subjekty neboli nositeli církevní synodality, se Vás znovu ptám: jakým směrem můžeme vést náš rozhovor?

Směr, kterým se budeme ubírat, bude bezpochyby ten, který nám umožní lépe pochopit identitu církevní synodality.

Je proto nezbytné znovu se zaměřit na definici synodality, kterou jsme na začátku definovali takto: Společenství pastýřů a věřících při společném úsilí hledat a poznávat, co je pro církev dobré, aby mohli dospět k rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

V této definici musíme rozpoznat a zdůraznit dva prvky: **specifickou činnost** a **specifickou identitu** církevní synodality.

a) Specifickou činností církevní synodality je ta, která byla právě uvedena v definici: hledat a následně poznat, co je pro církev dobré, aby bylo možné přijmout rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Abychom však mohli dál smysluplně uvažovat, je důležité si uvědomit, že tato činnost se skládá ze dvou částí:

První je poznávací fáze – tedy snaha zjistit, co je skutečně dobré pro církev.

Druhá je rozhodovací fáze – tedy vědomé rozhodnutí toto dobro uskutečnit a převést do praxe.

Všimněme si také, že specifická činnost církevní synodality zahrnuje rovněž přechod – nebo řekněme cestu – od poznání k rozhodnutí. A tato cesta je nezbytná: pouze pokud je první úkon vykonán pravdivě, je možné správně vykonat i ten druhý.

Specifická činnost církevní synodality může být také vyjádřena jako uvážené rozhodování ve prospěch církve.

A výše zmíněný přechod od poznání k rozhodnutí může být užitečně nazýván „rozhodovacím procesem“.

b) Specifickou identitou církevní synodality je společenství pastýřů a věřících při vykonávání výše uvedené činnosti, tedy konkrétně při poznávání toho, co je pro církev dobré, a následného rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Rozhodující otázka pro další úvahu

S přihlédnutím ke specifické činnosti a specifické identitě církevní synodality si v dalším průběhu úvahy budeme muset položit rozhodující otázku: Jsou pastýři a věřící ve

společenství během procesu rozhodování? Jinými slovy, jednají společně, vykonávají specifickou činnost církevní synodality společně?

Přesněji řečeno, pokud jde o dvě složky specifické činnosti církevní synodality, tedy o fázi poznání a fázi rozhodování – jsou pastýři a věřící v obou těchto fázích ve společenství? Jednají v nich společně? Tedy: Snaží se porozumět tomu a poznat to, co je pro církev dobré společně? A činí rozhodnutí uskutečnit toto dobro také společně?

Tyto otázky jsou rozhodující pro další vývoj našeho pojednání, protože se zaměřuje na složitý a obtížný problém skutečného pochopení církevní synodality.

Pokud je skutečně církevní synodalita společenstvím pastýřů a věřících při vykonávání dvou výše zmíněných úkonů – tedy úkonu poznání a porozumění tomu, co je pro církev dobré, a úkonu vůle a rozhodnutí uvést toto dobro do praxe – pak je zřejmé, že k církevní synodalitě dochází tehdy a v takové míře, v jaké pastýři a věřící vykonávají oba tyto úkony společně. A je naprosto jasné, že odpověď může vzejít z pozorného zvážení dvou modelů: poradního (konzultativního) a rozhodovacího (deliberativního).

Poradní model a rozhodovací model

Model poradní a model rozhodovací? Neberte si to osobně... Vaše tvrzení je zajímavé, ale je třeba ho objasnit. Vzhledem k tomu, že naši čtenáři jsou obecně málo zběhlí v kanonickém právu, mohl byste nám tedy poskytnout jednoduché vysvětlení, co tyto modely – tzv. poradní a tzv. rozhodovací – vlastně znamenají?

Pokusím se vyjádřit co nejjednodušeji. Začneme připomenutím specifické činnosti církevní synodality. Tato činnost se skládá ze **dvou úkonů**: úkonu poznání toho, co je pro církev dobré, a úkonu rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Nyní se znovu zaměříme na struktury církevní synodality, které sahají od biskupské synody až po pastorační radu farnosti. Tyto struktury jsou tvořeny **dvěma subjekty**: věřícími a pastýři.

Spojíme-li nyní tyto dva úkony a dva subjekty, okamžitě objevíme dvě možnosti – nebo, jak rád říkám, dva modely: **poradní model** a **rozhodovací model**.

Úvod se mi zdá jasný. Přejdeme nyní k představení oněch dvou zmíněných modelů?

Začneme tím, že si prohlédneme **poradní model**.

Znovu vezměme v úvahu, s pečlivou trpělivostí, dva úkony a dva subjekty, o kterých jsme mluvili výše. Provedeme operaci, která spočívá ve dvojím přiřazení.

Přiřadíme tedy pouze jeden z těchto dvou úkonů – poznání dobra církve – subjektu věřících. Oba úkony – poznání dobra církve a rozhodnutí o jeho uskutečnění – pak přiřadíme subjektu pastýře.

Jinými slovy, říkáme, že věřící vykonávají pouze úkon poznání, zatímco pastýř vykonává oba úkony – poznání i rozhodnutí. Touto operací jsme získali poradní model. Podívejme se na něj ale podrobněji.

Dva subjekty – věřící a pastýř – jsou samozřejmě odlišní.

Věřící hledají a tedy poznávají, co je dobrem církve. Poté sdělují pastýři svůj názor ve formě rad. Pastýř stejným způsobem, ale osobně, hledá a poznává, co je dobrem církve. Následně přijímá rady věřících, s jejichž přispěním svou znalost doplňuje, zlepšuje nebo alespoň konfrontuje.

V tomto bodě stojí pastýř před volbou: buď rady věřících přijme, nebo je nepřijme. Pokud je přijme, rozhodne se v souladu s tím, co mu věřící poradili. Pokud je nepřijme, rozhodne se v rozporu s tím, co mu věřící poradili.

V každém případě si pozorně všimněme: i v případě, že pastýř přijme rady věřících a učiní své rozhodnutí v souladu s nimi, činí toto rozhodnutí sám, bez účasti věřících.

Zdá se mi, že představení poradního modelu je srozumitelné i pro méně zasvěcené. Přistoupíme nyní k druhému modelu?

Přistupme nyní k **rozhodovacímu modelu**.

Opětovně si připomeňme dva zásadní úkony: poznání a rozhodnutí – a zároveň dvojici subjektů, jimiž jsou pastýř a věřící.

Tentokrát však oba úkony nepřirazujeme pouze pastýři, nýbrž zároveň i věřícím. Jinými slovy, utváří se jediný subjekt, složený z pastýře a věřících, který jednotně vykonává oba úkony: poznání dobra církve i rozhodnutí o jeho uskutečnění.

Touto operací vzniká rozhodovací model.

I zde je třeba podrobná analýza.

Dva subjekty již nejsou oddělené, ale samozřejmě sjednocené. Věřící a pastýř společně hledají a poznávají, co je dobrem církve, a rovněž společně činí rozhodnutí o jeho uskutečnění.

Jak se toto rozhodnutí uskutečňuje? Řekněme jednoduše takto: každý člen struktury synodality – tedy každý věřící i pastýř – činí úkon vůle, který vyjadřuje prostřednictvím hlasování. Z většiny hlasů se pak formuje jednotná vůle, která je vůlí jediného subjektu, a tedy jeho rozhodnutím.

Jelikož však pastýř zaujímá vyšší postavení v rámci hierarchie – postavení předsedajícího – je třeba logicky uznat, že jeho hlas má vyšší váhu než hlas ostatních věřících. Z tohoto důvodu rozhodnutí spočívá ve většině hlasů, přičemž tato většina musí obsahovat souhlasný hlas pastýře, který jej svobodně vyjadřuje jako předsedající konkrétního společenství. Neexistuje platná většina bez hlasu pastýře.

Prezentace obou modelů mi připadá velmi srozumitelná. Omluvte mě však, že přerušuji výklad. Řekl jste nám totiž v jedné z předchozích odpovědí, že Kodex kanonického práva mluví mnohokrát o „pouze poradním hlasu“. Je to skutečně tak?

Kodex kanonického práva ve vztahu k církevním strukturám, které jsme chtěli označit jako struktury církevní synodality, uvádí, že **tyto struktury mají pouze poradní hlas**. Tak je tomu u biskupské synody (kán. 342–343 CIC), diecézní synody (kán. 466 CIC), kněžské rady (kán. 500, §2 CIC), diecézní pastorační rady (kán. 514, §1 CIC) a pastorační rady farnosti (kán. 536, §2 CIC). Mějme na paměti toto ustanovení Kodexu a pokračujme nyní v naší úvaze.

Dobře. Shrnuli jsme si tedy model poradí a model rozhodovací. Ukážete nám, k čemu nás to může vést?

Jistě, s radostí. Jde jednoduše o to přesně pochopit, jakou odpověď dávají model poradní a model rozhodovací na otázku, kterou jsme výše formulovali, a kterou si dovoluji znovu položit takto: Jsou pastýři a věřící při rozhodování spojeni ve vzájemném společenství? Jednají společně? Hledají společně, co je pro církev dobré, a rozhodují se společně, jak toto dobro uskutečnit?

Podívejme se tedy odděleně na odpověď obou modelů.

Poradní model a církevní synodalita: předběžná odpověď

Jakou odpověď tedy dává poradní model?

Připomeňme si velmi stručně základní prvky tohoto modelu.

Věřící hledají, a tím také poznávají, co je pro církev dobré. Poté sdělují pastýři svůj názor ve formě rady.

Pastýř sám také hledá a poznává, co je pro církev dobré. Následně obdrží rady od věřících. Má svobodu tyto rady buď přijmout, nebo odmítnout. Rozhodne se jednat ve prospěch církve – buď tím, že rady věřících přijme a rozhodne se v souladu s nimi, nebo je odmítne a rozhodne se jinak. I když se rozhodne v souladu s radami věřících, činí rozhodnutí sám, bez jejich přímé účasti.

Na základě tohoto stručného shrnutí můžeme dát okamžitou odpověď na položenou otázku: Jsou pastýř a věřící ve vzájemném společenství, jednají společně, vykonávají společně to, co je podstatou církevní synodality – tedy společné poznávání a rozhodování?

Co se týče poznávání a chápání, je zřejmé, že zde pastýř a věřící jednají společně a jsou ve vzájemném propojení, protože věřící hledají, a tím poznávají, co je pro církev dobré, a v určitém bodě sdělují pastýři svůj názor. Dělají to právě proto, aby mu pomohli jeho poznání o dobru církve buď rozšířit, nebo prohloubit. Pastýř přijímá myšlenky věřících se stejným cílem – aby jeho vlastní poznání dobra církve bylo bohatší nebo přesnější. Pastýř a věřící tedy jednají ve společném, aktivním společenství, a právě z tohoto zřejmého důvodu mezi nimi dochází k opravdové církevní synodalitě.

Co se týče rozhodovacího úkonu, je třeba uznat, že mezi pastýřem a věřícími nevzniká skutečné společné jednání, protože rozhodnutí činí pastýř sám, bez jejich účasti.

Když to vše pečlivě zvážíme, můžeme říci, že poradní model dává okamžitou odpověď: kladnou, pokud jde o rozlišování a poznání, zápornou, pokud jde o rozhodování a uskutečnění tohoto dobra.

Mluvíte o předběžné odpovědi, a tedy – domnívám se – ne o odpovědi konečné. Existuje tedy ještě nějaké doplňující vysvětlení?

Jsem si tím jistý. A skutečně musíme poctivě uznat, že výše uvedené údaje nepopisují poradní model úplně a uspokojivě.

Poradní model a církevní synodalita: doplňující vysvětlení

Jaké jsou tedy další určující prvky?

Pro dosažení co nejlepší odpovědi považuji za užitečné udělat dvě věci: Rozdělit model poradního procesu do tří po sobě jdoucích kroků, položit tři otázky a ke každé přidat odpovídající upřesnění.

Rozdělme tedy model poradního procesu **na tři kroky**:

- **V první fázi** pastýř naslouchá radám věřících.
- **Ve druhé fázi** má pastýř svobodu se těmito radami buď řídit, nebo je odmítnout.
- **Ve třetí fázi** pak pastýř sám učiní rozhodnutí.

Položme si tři otázky a ke každé připojme vysvětlení. Každá z těchto otázek se vztahuje k jednomu ze tří kroků, na které jsme dříve rozdělili poradní model.

Bez tohoto dvojího postupu – tedy bez kladení otázek a jejich vysvětlení – podle mě není možné přesně pochopit povahu církevního poradního procesu.

Čekáme na první otázku, po které bude následovat upřesnění.

Tato první otázka s následným upřesněním se týká prvního ze tří zmíněných kroků: okamžiku, kdy pastýř naslouchá radám věřících. Ptáme se tedy: Má pastýř na výběr, zda tyto rady vyslechné, nebo ne? Nebo má povinnost tyto rady vyslechnout?

Tvrdíme jednoznačně, že pastýř si nemůže svobodně zvolit, zda bude nebo nebude naslouchat věřícím, ale má povinnost jejich rady vyslechnout.

Naše jistota vychází z jednoduchého výkladu *Lumen gentium* 37,1 a souvisejícího kánonu 212, odst. 3 CIC, který jsme už vysvětlili v jedné z předchozích odpovědí. Tam ses mě ptal, odkud věřícím plyne právo vyjadřovat pastýřům svůj názor na dobro církve a tím pádem vytvářet s pastýři pracovní společenství neboli, jinými slovy, co je u věřících příčinou tohoto práva.

V odpovědi na tuto otázku jsme zjistili, že jak v užším pohledu podle *Lumen gentium* 37,1, tak i v širším rámci souvisejícího kánonu 212, § 3 CIC, oba texty shodně potvrzují, že pravomoc věřících vyjádřit pastýřům svůj názor ohledně dobra církve je pravomocí vyplývající ze svátostí a je tedy svátostnou pravomocí.

Pokud tomu tak je, zdá se mi naprosto jasné, že svátostné oprávnění věřících vyjádřit pastýřům svůj názor, a tedy také dávat rady, je oprávnění, které vychází z podstaty jejich bytí a nelze ho ignorovat. Toto oprávnění je třeba věrně naplňovat.

K tomu se přidávají osobní schopnosti každého věřícího a dary Ducha svatého, které dostal. Jedná se o dary a schopnosti, které mají i svou hlubší, bytostnou (ontologickou) podstatu, a právě proto je nelze přehlížet nebo ignorovat – je nutné je věrně naplňovat a uskutečňovat.

Existuje tedy dvojí povinnost, jak bylo vysvětleno v předchozích odpovědích.

Na jedné straně mají věřící povinnost vyjadřovat pastýřům svůj názor a nabízet jim své rady. Na druhé straně mají pastýři vážnou povinnost přijímat tyto názory věřících, naslouchat jejich radám upřímně a s opravdovým zájmem – pokud jsou tyto rady podávány spontánně – nebo je aktivně vyžadovat, pokud věřící své názory nevyjadřují spontánně.

Je však vhodné upřesnit, že povinnost vyslechnout názor věřících nevzniká automaticky pokaždé, když má pastýř učinit nějaké rozhodnutí – tedy neplatí to pro každou záležitost, a už vůbec ne pro ty běžné každodenní. Tato povinnost platí zejména u důležitých otázek, které se týkají celého společenství.

Pokud je tomu tak, je zřejmé, že pastýř nemá na výběr, zda bude chtít vyslechnout, nebo nevyslechnout názor věřících, zda bude chtít naslouchat, nebo nenaslouchat, zda se bude ptát, nebo nebude ptát. Má totiž povinnost – alespoň v důležitých záležitostech – znát názor věřících, a tedy i jejich rady, a to buď tím, že jim naslouchá, nebo tím, že se jich na jejich názor výslovně zeptá.

Takže v tomto smyslu mít poradní hlas znamená, že i když pastýři mají na jedné straně svobodu rady věřících přijmout, nebo je nepřijmout, neznamená to na druhé straně, že by měli svobodu rozhodnout se, zda chtějí, nebo nechťejí tyto rady znát, zda jim budou, nebo nebudou naslouchat, nebo zda si je vyžádají, či nevyžádají – mají totiž povinnost se s nimi seznámit.

V tomto světle je velmi výmluvný příklad slavení eucharistie. Jestliže mají věřící – a to zjevně na základě svátosti – právo účastnit se slavení mše svaté, pak pastýři mají vážnou povinnost nejen věřící přijímat a předsedat slavení eucharistie v jejich službě s náležitou pravidelností, ale zároveň mají povinnost věřící aktivně zvát, aby své svátostné právo skutečně naplňovali.

Dovolím si Vám vyjádřit svou spokojenost s pohledem, který byl v této odpovědi nastíněn. Můžeme nyní přejít k druhé otázce a upřesnění, které se k ní váže?

Druhá otázka spolu s upřesněním se týká druhého z tří kroků, které tvoří strukturu poradního procesu. Jde o ten okamžik, kdy má pastýř svobodu nabídnuté rady buď přijmout, nebo odmítnout. Ptáme se tedy: Pokud pastýř zná rady, které mu věřící nabídli, a má svobodu je přijmout, nebo nepřijmout, jaký by měl být důvod, který by ospravedlnil rozhodnutí je nepřijmout?

Je totiž možné si představit, že by pastýř věřícím řekl: „Drazí věřící, nabídli jste mi své rady, ale já se považuji za chytřejší, nebo alespoň lépe připraveného a zkušenějšího v této konkrétní věci, a proto si myslím, že můj názor je hodnotnější než rady, které jste mi dali. Z tohoto důvodu je nepřijímám.“

Jsem přesvědčen, že takový důvod není přiměřený, a tedy ani dostačující.

Domnívám se totiž, že skutečně přiměřený – a tedy i dostatečný – důvod k nepřijetí rad věřících je jiný. Pokusím se ho vyjádřit opět formou přímého oslovení:

„Drazí věřící, nabídli jste mi své rady. Já mám však jako pastýř odpovědnost výslovně danou církví, a to je vykládat Boží vůli. A z tohoto pohledu se mi zdá, že vaše rady nejsou v souladu s tím, co si přeje On. Jinými slovy: Pokud by Pán mohl svůj názor výslovně vyjádřit, byl by jiný než ten, který jste mi nabídli. Z tohoto důvodu vaše rady nepřijímám, protože před Pánem – tedy ve svém svědomí – je přijmout nemohu.“

Není vůbec snadné přesně vymezit jaké je myšlení Pána – jaká je jeho vůle a jak může pastýř nabídnout věrohodnou záruku, že ho správně chápe. Myslím, že tento problém se obzvláště výrazně ukazuje tehdy, když jde o pastorační rozhodnutí, která se přímo dotýkají učitelského úřadu církve a základních zásad víry (nauky). V takových případech se musí pastýř opírat o svou znalost nauky církve a zároveň o modlitbu k Duchu svatému.

Je zřejmé, že při rozlišování se pastýř může mýlit. Přesto však – právě díky své službě, kterou mu církev svěřila – zůstává poslední autoritou v tomto náročném rozhodování.

Proto se domnívám, že pastýř musí mít skutečně přiměřený důvod – tedy důvod ve svém svědomí, před Pánem – pokud se rozhodne rady věřících nepřijmout.

Takže i tady je zcela jasné, že poradní hlas sice znamená, že pastýři mají svobodu rady věřících přijmout, nebo odmítnout, ale neznamená to, že je mohou odmítnout z jakéhokoli důvodu. Naopak – pokud je nechtějí přijmout, musí k tomu mít vážný a dostatečný důvod, tedy důvod, který obstojí před jejich vlastním svědomím a před Bohem.

I toto, co jste právě nastínil, je velmi zajímavý a upřímný pohled, který si zaslouží mé uznání. Můžete nám nyní objasnit třetí otázku a její upřesnění?

Týká se posledního ze tří momentů v rámci poradního procesu, tedy okamžiku, kdy pastýř činí své rozhodnutí. Z toho důvodu vyvstává otázka: pokud má pastýř dostatečný důvod nepřijmout rady věřících, je oprávněn rozhodnout i způsobem, který není v souladu s radami, které mu věřící dali?

Toto je závěr, který mi nepřipadá bez dalšího upřesnění přijatelný, protože je podle mě třeba rozlišit tři různé případy.

A skutečně, v případě otázek, které nejsou zvláště vážné, ale jsou naléhavé pro chod církevního společenství, mohu připustit, že pastýř, i když s upřímnou lítostí, může učinit své rozhodnutí i v rozporu s radami věřících.

Naopak, pokud jde o záležitosti zvláštní vážnosti a ne naléhavé, tedy ne tak urgentní pro život církevního společenství, myslím, že pastýř by neměl – vlastně nesmí – učinit rozhodnutí, které není v souladu s radami věřících. Měl by, ba musí říct toto: „Drazí věřící, dali jste mi své rady, ale já ve svém svědomí, před Bohem, nemohu přijmout, že by vaše rady odpovídaly Božímu záměru. Proto je nemohu přijmout. A v takovém případě se musíme zastavit. Zdržím se rozhodnutí, které by nevyhovovalo vašim radám. Já i vy musíme pokračovat ve společném rozlišování, dokud nedojdeme ke společnému názoru.“

A nakonec, v případě záležitostí mimořádně závažných a zároveň naléhavých pro směřování církevního společenství, si myslím, že pastýř by měl na misky vah moudrosti položit jak naléhavost situace, tak potřebu společného sdílení. Jinými slovy – měl by zvážit, jak důležité je učinit rozhodnutí co nejdříve, a zároveň, jak důležité je pokračovat v rozlišování, dokud se nedospěje ke společnému názoru. A pastýř se pak rozhodne případ od případu podle konkrétní situace – a proč ne? – třeba i po vyslechnutí názorů věřících.

Proto je třeba znovu a zcela jasně uznat, že mít poradní hlas – pokud to na jedné straně znamená, že pastýři mají svobodu rady věřících přijmout, nebo také nepřijmout – neznamená to na straně druhé, že by měli svobodu rozhodnout se opačně, i když mají k odmítnutí rady věřících dostatečný a oprávněný důvod. V určitých případech totiž mají povinnost znovu otevřít proces rozlišování spolu s věřícími, a to až do chvíle, kdy se dosáhne společného porozumění a sdíleného úsudku.

Napadá mě přitom otázka: nepřipadá Vám zvláštní, že Kodex kanonického práva o těchto třech důležitých aspektech, které jste zmínil, vůbec nemluví?

Podle mého názoru nejde o nedostatek samotného Kodexu kanonického práva, který se omezuje na to, co je jeho úkolem – tedy hovořit o poradním hlasu. Spíše je to úkol výkladu (exegeze), a možná právě tam se nachází určitá mezera. Výklad má totiž objasnit skutečný smysl poradního hlasu.

Přesto však pouhé konstatování v citovaných kánonech, že různé struktury církevní synodality „mají pouze poradní hlas“, může snadno vést k nedorozumění.

Je totiž přirozené, že si člověk spojí pojem „poradní“ s občanskoprávním kontextem, kde není vždy nutné, aby rozhodovací subjekt vůbec vyslechl rady poradního orgánu, a kde má rozhodovací subjekt svobodu rady odmítnout z čistě sociologických důvodů – tedy jen proto, že svůj vlastní názor považuje za rozumnější než názor poradního subjektu. Je proto úkolem výkladu nabídnout takové pojetí výrazu „poradní hlas“, jak jej používá Kodex, které bude skutečně odpovídat specifické struktuře církve.

Každopádně, s ohledem na výše uvedené, nemůžeme říct, že mít poradní (konzultativní) nebo jen poradní hlas znamená jen to, že pastýř má svobodu přijmout rady věřících, nebo je odmítnout. Znamená to mnohem víc. Znamená to totiž, že pastýř má vážnou povinnost nejprve se s těmito radami věřících seznámit, poté mít dostatečný důvod – tedy v souladu se svým svědomím před Bohem – proč je nepřijmout, a nakonec, alespoň v některých případech, znovu otevřít proces rozlišování společně s věřícími, dokud se nedospěje k nějakému společnému názoru.

Poradní model a církevní synodalita: bezpochyby významný přínos...

Položili jsme si tuto otázku: Jaký druh praktického společenství – aktivní spolupráce se vytváří mezi pastýři a věřícími v procesu rozhodování? Provedli jsme podrobnou analýzu poradního modelu. A proto se Vás ptám: Jakou odpověď je tento model schopen dát na naši zásadní otázku?

Začněme tím, že si řekneme, že poradní model – pokud vezmeme v úvahu všechny jeho prvky, které jsme dříve analyzovali – poskytuje dobrou odpověď. V tom smyslu, že mezi pastýři a věřícími vzniká skutečně významné společenství. A skutečně si snadno připomeneme následující tvrzení:

- a) Pastýř má povinnost – a to velmi vážnou, alespoň v důležitých otázkách – seznámit se s radami věřících.
- b) Pastýř pak musí mít dostatečný důvod – podle svého svědomí a před Bohem – proč tyto rady nepřijmout.
- c) A nakonec – pokud se pastýř rozhodne rady věřících nepřijmout a má k tomu odpovídající důvod – musí se zdržet toho, aby rozhodoval sám, bez účasti věřících. Musí je proto vyzvat, aby společně pokračovali v rozlišování, dokud nedospějí k nějakému společnému názoru.

Vzhledem ke všemu výše uvedenému musíme poctivě uznat, že podle poradního modelu vzniká mezi pastýři a věřícími skutečně významné společenství.

A pokud – jak víme – církevní synodalita spočívá právě ve společenství mezi pastýři a věřícími při společném hledání, poznávání a rozhodování ve prospěch církve, pak musíme poctivě uznat, že podle poradního modelu je synodalita v církvi uskutečňována ve skutečně významné míře. Řekl bych, že bychom mohli být spokojeni a tímto náš rozhovor o církevní synodalitě uzavřít. Ale...

... ale s „ručením omezeným“

Jak myslíte to „ale“? Nejste spokojení?

To jsi řekl ty. Ale, upřímně řečeno, zůstává tu jedno velké neuspokojení – a to tu zůstane vždycky, dokud zůstaneme u poradního modelu. Hned to vysvětlím.

Poradní model obecně – a stejně tak i poradní model v církvi – předpokládá, jak už bylo řečeno, rozlišení mezi dvěma činnostmi: mezi poskytováním rad a samotným rozhodováním. Z toho vyplývá i rozlišení mezi dvěma subjekty: tím, kdo rady poskytuje, a tím, kdo rozhoduje – tedy mezi věřícími a pastýřem.

Řekněme hned, že tito dva aktéři spolu bezpochyby úzce spolupracují. Věřící dávají pastýři své rady a pastýř je přijímá a využívá, takže oba subjekty spolu skutečně spolupracují na společném cíli – dobru církve.

Přesto však mezi nimi existuje určitá oddělenost, dokonce vztah podřízenosti – věřící jsou podřízeni pastýři. Věřící, kteří radí, vykonávají pouze počáteční, a tedy přípravnou činnost (dávání rad), zatímco pastýř, který rozhoduje, má závěrečnou a rozhodující roli (činí rozhodnutí). V tomto smyslu se pastýř v poradním modelu jeví jako skutečný hlavní aktér.

A tak se nabízí otázka: není snad tento popsany vztah mezi věřícími a pastýřem poněkud nevyvážený příklad skutečné a účinné synodality?

A přesto – pokud by šlo jen o tohle – mohli bychom to možná přejít a nestěžovat si. Jenže je tu něco víc – a něco problematičtějšího.

Abychom celou věc správně uchopili, můžeme si položit tuto otázku: Kdo je skutečným autorem rozhodnutí? Je to pouze pastýř bez věřících, nebo pastýř společně s věřícími?

Zkusme se na poradní model podívat úplně jednoduše a uvidíme, co se vlastně děje. Věřící hledají a poznávají, co je pro církev dobré, a své rady pak předkládají pastýři.

Pastýř může rady, které mu věřící nabídnou, buď přijmout, nebo nepřijmout. I když se rozhodne rady přijmout a rozhodne se v souladu s nimi, činí toto rozhodnutí sám – bez účasti věřících. To znamená, že samotný úkon rozhodnutí vykonává pouze pastýř, nikoli věřící. Jinými slovy: věřící se na samotném rozhodnutí nepodílejí, a proto je autorem rozhodnutí výhradně pastýř.

Pokud ale rozhodnutí činí pouze pastýř, dochází k jasnému oddělení mezi pastýřem a věřícími – a to právě v závěrečném a nejdůležitějším okamžiku celého rozhodovacího procesu, tedy v samotném rozhodnutí: jen pastýř je aktivní, zatímco věřící jsou pasivní, jako by zmizeli.

A to – jak je zřejmé – vyvolává silný pocit nespokojenosti, a to jak z teoretického, tak i z mezilidského hlediska. Pokud je totiž rozhodnutí vrcholem a závěrem celého procesu rozhodování, a tedy jeho nejdůležitější částí, pak právě v tomto okamžiku by se měla projevit skutečná spolupráce mezi pastýřem a věřícími. Právě v samotném rozhodnutí by se měla uskutečnit církevní synodalita.

Jenže podle poradního modelu se právě v tomto klíčovém okamžiku – v úkonu rozhodnutí – žádná skutečná spolupráce mezi pastýřem a věřícími neuskutečňuje. A právě v tom spočívá problém: synodalita, která má být společným jednáním pastýřů a věřících, se zde nenaplnuje. Naopak, podle poradního modelu je právě při samotném úkonu rozhodnutí zřejmé, že se zde neuskutečňuje operativní společenství – tedy společná činnost pastýřů a věřících, která tvoří podstatu církevní synodality.

Vidím Vaše zklamání... že je to tak?

Děkuji ti, že se dokážeš vcítit do mých pocitů. Je to přesně tak, jak říkáš: jsem zklamáný.

A skutečně si musíme položit otázku: kam se podělo ono činné společenství, ona společná činnost pastýřů a věřících, v níž spočívá církevní synodalita? Proč by se toto společenství mělo právě v závěrečném a vrcholném okamžiku – tedy v té nejdůležitější chvíli, kdy se činí rozhodnutí – náhle přerušit a rozpadnout?

Dovolím si jeden trochu úsměvný přírůstek: pastýř, který pečlivě naslouchá radám věřících a svědomitě je přijímá, ale pak je zcela vyloučí a rozhodne sám, by se dal přirovnat k faráři, který chvályhodně zvoní na mši, zve věřící do kostela, láskyplně je vítá a usazuje, ale pak se od nich distancuje a řekne jim: „Drazí věřící, počkejte tady v kostele. Já jdu sloužit mši sám do krypty. Uvidíme se, až se vrátím.“ Nebo takto: „Drazí věřící, zůstaňte v klidu na svých místech a modlete se. Já jdu k oltáři sloužit mši sám, potichu a otočený ke zdi, abych vás nerušil.“

A právě proto musíme uznat, že poradní model – kde věřící radí a pastýř rozhoduje sám, bez nich – je sice z právního hlediska naprosto správný a legitimní, dokonce zakotvený v církevním právu, ale zároveň v nás zanechává hluboký pocit nespokojenosti, a to jak z teoretického, tak i z mezilidského hlediska, pokud jde o skutečnou a účinnou církevní synodalitu.

Vzhledem k tomu, co bylo řečeno, se mi zdá, že poradní model je velmi neuspokojivý.

Někdo by však mohl namítnout, že Vámi předložený pohled je přehnaně pesimistický, a že ve skutečnosti i věřící – už jen tím, že pastýřům nabízejí své rady – nějakým způsobem mají podíl na rozhodování.

Ano, samozřejmě, i věřící spolupracují na rozhodování tím, že pastýřům poskytují své rady. Někdo by dokonce mohl říct, že i věřící rozhodují, právě proto, že se tímto způsobem podílejí na rozhodovacím aktu. Ale toto řešení není přesvědčivé.

Zkusme si to promyslet – možná složitě, ale důkladně – protože je důležité přesně pochopit, jak se věci mají. Řekli jsme, že rozhodování má **dvě fáze**: nejdřív je třeba pochopit, co je pro církev dobré, a potom se pro to dobro také rozhodnout a uvést ho do praxe.

Věřící rozumně uvažují o tom, v jaké situaci se církev nachází, co je potřeba řešit, a sami si vytvářejí názor na to, jaké kroky by bylo dobré podniknout. V tomto smyslu věřící vykonávají první část rozhodovacího procesu – tedy poznání a porozumění. Poté svůj názor sdělují pastýřům, čímž jim předávají své poznání o stavu církve a o vhodném praktickém řešení.

Zde je však třeba rozlišit **dva aspekty**:

Když věřící sdílejí s pastýři své poznání o tom, v jakém stavu se církev nachází – protože to je něco, co lze poznat jen zkušeností a porozuměním – pak tím ovlivňují pouze jejich rozumové uvažování. Pomáhají jim totiž lépe pochopit skutečnou situaci církve.

Když jim ale sdělují svůj názor na to, jaké zásahy, praktická řešení jsou vhodná – a protože tyto zásahy jsou předmětem nejen poznání, ale i rozhodnutí – ovlivňují tím nejen rozum, ale i vůli pastýřů.

V tomto smyslu se věřící určitým způsobem podílejí i na druhém kroku – tedy na rozhodování a volbě konkrétní cesty.

Věřící však, přesně řečeno, samotné rozhodnutí nečiní, protože pouze ovlivňují vůli pastýřů, kteří pak v dalším kroku rozhodnutí učiní sami, bez účasti věřících.

Možná bychom to mohli říct takto: i věřící sice také projevují svou vůli, ale jde jen o vůli ve smyslu přání nebo naděje – nikoli o vůli ve smyslu rozhodnutí.

Máte pravdu, Vaše eminence, úvaha je úplná, ale je složitá. Mohl byste nám to, prosím, vysvětlit jednodušeji?

Máš pravdu a omlouvám se. Tak tedy nechme předchozí úvahu být a vraťme se k příkladu, který jsme uvedli na začátku našeho rozhovoru.

Pokud věřící v této farnosti vědí, že místní mládež je bez opory, bez směru, bez výchovy, a sdělí to faráři, pomáhají mu pouze poznat situaci farnosti. Pokud mu ale řeknou, že by bylo řešením postavit oratoř (mládežnické centrum), pak mu pomáhají i při samotném rozhodování. Pokud se farář rozhodne oratoř skutečně postavit, můžeme říct, že věřící rozhodli spolu s ním? Řekl bych, že ne. Věřící totiž samotné rozhodnutí neučinili – pouze ovlivnili farářovu vůli, zatímco on sám pak rozhodl a jednal bez nich.

Z toho, co bylo právě řečeno, můžeme pochopit, že pokud je samotné rozhodnutí výhradně na pastýři, pak odpovědnost za toto rozhodnutí nese také výhradně on. Spolupráce věřících na rozhodování je tedy velmi omezená, a právě proto – jak někdo trefně poznamenal – představuje církevní synodalitu „s ručením omezeným“ (tj. s omezenou odpovědností).

Výraz církevní synodalita ... „s ručením omezeným“ mi připadá jako vtipný výraz, který chytře vystihuje, kam nevyhnutelně vede poradní model.

Děkuji ti za uznání. I já si myslím, že je to výraz, který dobře vystihuje poradní model.

Dovol mi teď trochu odbočit. Občas si vzpomenu, že když jsem byl kluk (už je to pár let), moje maminka Giuseppina – učitelka na základní škole, katolička z Valtelliny, tedy opravdu poctivá – občas pronesla větu (pravděpodobně ji slyšela na nějaké katechezi), která zněla: „Odpovědnost za církev nesou biskupové.“ Tahle věta na mě tehdy působila silně – měla v sobě něco slavnostního. Dnes si můžeme uvědomit, jak moc se věci změnily. Ale pokud dnes říkáme, že rozhodují jen pastýři, nepředkládáme tím znovu totéž tvrzení jako dříve? Že odpovědnost za církev nesou biskupové, že oni jsou těmi jedinými „ručiteli“ – tedy jen biskupové, nebo jen faráři, nebo – dokonce – jen papež?

Model církevního rozhodování v rámci společenství jako rozhodovacího subjektu a církevní synodalita...

Co tedy dělat? Máme se s tím smířit? Nebo můžeme doufat, že existuje nějaká nadějnější a uspokojivější cesta? Nabízí nám ji třeba rozhodovací model?

Věřím tomu. Zaměřme se tedy na model společného rozhodování. A právě proto – dovolím si to tak říct – musíme změnit pravidla hry.

Pane kardinále, ve Vašem tvrzení se mi – s prominutím – zdá, že příliš tlačíte na pilu. Nerad bych... abyste se kvůli tomu dostal do potíží.

Bud' v klidu, milý Lorenzo. Hned ti vysvětlím, proč to říkám.

Víš, pokud v nás poradní model vyvolává silnou nespokojenost – právě proto, že v něm zůstávají dva oddělené subjekty: věřící, kteří dávají své rady, a pastýř, který rozhoduje sám, bez věřících – a pokud nás především zneklidňuje, ba přímo udivuje a zraňuje, že právě v závěrečném a nejdůležitějším okamžiku rozhodovacího procesu, kdy se má učinit rozhodnutí, se praktická spoluúčast na rozhodování a činnosti, společné působení pastýře a věřících, tedy samotná církevní synodalita, náhle přeruší, jako by se přetrhla – pak, milý příteli, nám nezbývá než jediná možnost, jak jsem už naznačil, i když tě to možná trochu znepokojuje: totiž změnit pravidla hry.

To jednoduše znamená: bez obav opustit poradní model a s rozumnou odvahou přijmout model rozhodovací.

A přijmout rozhodovací model znamená, jak už víme, začít uvažovat o jednom společném subjektu, který tvoří pastýř a věřící dohromady. Tento subjekt společně hledá a poznává, co je pro církev dobré, aby pak mohl učinit rozhodnutí, jak toto dobro uskutečnit.

Z terminologického hlediska můžeme tento subjekt nazvat: „společenství jako rozhodovací (deliberativní) subjekt“ (italsky *soggetto comunionale deliberante*).

Navržený plán sjednocení je jasný: vzniká jeden společný subjekt, složený z pastýře a věřících, který společně hledá, poznává a rozhoduje ve věcech dobra církve. Nazval jste ho „společenství jako rozhodovací subjekt“ – opravdu podnětné a zajímavé. Mohl byste nám ale říct něco podrobnějšího o tomto subjektu a o jeho činnosti?

Tvoje otázka je důležitá pro lepší objasnění.

Proto jsou na místě dvě další upřesnění – jedno se týká konkrétního **složení** společenství, jako rozhodovacího subjektu a druhé způsobu, jakým toto společenství konkrétně **jedná**.

Za prvé, pokud jde o **konkrétní složení tohoto společenství**, můžeme rozlišit **tři prvky**:

1. Tento společně jednající subjekt je tvořen více osobami – konkrétně věřícími a pastýřem. Na jedné straně jde o jeden subjekt, protože tyto osoby jsou mezi sebou spojeny takovým způsobem, že tvoří „unum“ (jednotu, jedno tělo). Na druhé straně je to společenství, právě proto, že je složeno z více osob.
2. Pastýř má díky své roli člena církevní hierarchie v rámci tohoto společně jednajícího subjektu vyšší postavení než ostatní věřící – má totiž postavení předsedajícího.
3. Tato vedoucí role znamená, že přítomnost pastýře je nezbytná pro existenci společenství jako rozhodovacího subjektu. Jinými slovy: neexistuje a ani nemůže existovat společenství jako rozhodovací subjekt bez přítomnosti pastýře v jeho roli předsedajícího.

Za druhé, pokud jde o konkrétní **způsob jednání** společenství jako rozhodovacího subjektu při přijímání rozhodnutí, můžeme opět rozlišit **tři prvky**:

1. Když toto společenství přijímá rozhodnutí, každý jeho člen vyjadřuje svou vůli hlasováním. Z většiny hlasů se pak vytvoří jednotná vůle, která představuje vůli celého společenství – a tedy i jeho rozhodnutí.
2. Jelikož má pastýř z hlediska hierarchie vyšší postavení než ostatní věřící – tedy postavení hlavy společenství – musíme logicky říci, že jeho hlas má větší váhu než hlas ostatních členů společenství.
3. Z tohoto důvodu spočívá rozhodnutí společenství ve většině hlasů vyjádřených jednotlivými členy tohoto společenství, přičemž tato většina však musí zahrnovat i souhlasný hlas pastýře, který jej svobodně vyjadřuje ve své roli hlavy společenství. Tak jako neexistuje a ani nemůže existovat společenství jako deliberativní subjekt bez přítomnosti pastýře v jeho vedoucí roli, stejně tak neexistuje a ani nemůže existovat většina, která by neobsahovala souhlasný hlas pastýře, svobodně vyjádřený v této jeho roli.

... s plnou odpovědností

A tak se Vás ptám – když navážu na Váš obraz změny pravidel hry – jaký význam má Vámi navrhovaný koncept společenství jako rozhodovacího subjektu pro církevní synodalitu?

To znamená – jak je zřejmé – zásadní změnu v praxi.

Abychom otázku správně vymezili – tak, jak bylo učiněno dříve – můžeme se zeptat: kdo je autorem rozhodnutí? Pouze pastýř bez věřících, nebo pastýř spolu s věřícími?

Vraťme se na chvíli k poradnímu modelu. Věřící a pastýř jsou dva oddělené subjekty: věřící hledají a poznávají, co je pro církev dobré, a předkládají pastýři své rady. Pastýř pak rozhoduje sám, bez účasti věřících.

Nyní si velmi stručně znovu projdeme rozhodovacího model a podívejme se, co se děje.

V tomto případě již věřící a pastýř – naštěstí – netvoří dva oddělené subjekty: Jsou spojeni, protože společně tvoří společenství, které je rozhodovacím subjektem. Z tohoto důvodu věřící a pastýř společně hledají a rozpoznávají, co je pro církev dobré, a činí tak prostřednictvím společného uvažování a diskuse, až dospějí ke konsenzu.

V tomto bodě každý z věřících, kteří tvoří toto společenství, vyjadřuje svou vůli hlasováním – a pastýř stejně tak. Tímto způsobem pastýř a věřící společně činí rozhodnutí, jak uskutečnit dobro církve.

To nyní znamená, že úkon vůle – tedy rozhodnutí – není skutečně vykonán pouze pastýřem, ale také věřícími. Jinými slovy to znamená, že i věřící rozhodují, a proto autorem rozhodnutí není jen pastýř, ale i věřící.

Zatímco se v poradním modelu společenství pastýřů a věřících omezuje na hledání a poznání toho, co je pro církev dobré, v rozhodovacím modelu – tedy v rámci subjektu, který jsme nazvali společenství jako rozhodovací subjekt – se toto společenství rozšiřuje až k samotnému úkonu rozhodnutí. Pastýř i věřící rozhodují oba – rozhodují společně.

Můžeme tedy říci, že zklamání, které jste vyjádřil nad nedostatečností poradního modelu, je překonáno v rozhodovacím modelu založeném na společenství jako rozhodovacím subjektu církve?

Řekl bych, že ano. A to **ze dvou důvodů**, které považuji za zvlášť důležité.

Za prvé: V rozhodujícím a vrcholném okamžiku celého procesu – tedy v samotném úkonu rozhodnutí – už nedochází k ostrému oddělení mezi pastýřem a věřícími, protože rozhodnutí nepřijímá pouze pastýř, zatímco věřící zůstávají mimo. To by – alespoň podle mého názoru – bylo v rozporu s pravou a naplněnou synodalitou církve.

Naopak – a opakuji – právě v závěrečném a vrcholném okamžiku, tedy ve chvíli, kdy se rozhoduje, dochází mezi pastýřem a věřícími k plnému praktickému společenství, což zjevně zakládá plnou církevní synodalitu.

Za druhé: Druhým důvodem mé radosti je skutečnost, že už i věřící – samozřejmě společně s pastýřem – aktivně rozhodují. I oni se podílejí na rozhodnutí jako projevu společné vůle.

Nyní si můžeme dobře uvědomit, že je velký rozdíl mezi tím, dát radu, a tím, učinit rozhodnutí.

Je velký rozdíl mezi tím říci pastýři: „Doporučuji ti, abys přijal toto rozhodnutí,“ a tím říci: „I já s tebou rozhodnu, i já s tebou činím úkon vůle a rozhodnutí. I moje role je role vedení – samozřejmě spolu s tebou.“ Moje úloha v církvi tedy není jen nějaká počáteční nebo přípravná, spočívající v tom, že ti dávám rady, ale – a to bez obav – je i závěrečná: mám plnou odpovědnost za uskutečnění dobra církve. Domnívám se, že díky společenství jako rozhodovacímu subjektu je církevní synodalita realizována plně – jinými slovy, abych navázal na dřívější nadsázku, jde o synodalitu s plnou odpovědností, a ne „s ručením omezeným“.

Nemyslíte, že tyto úvahy mohou přispět k lepšímu pochopení definice církevní synodality, kterou jsme uvedli na začátku rozhovoru?

Výborná intuice. Připomeňme si definici církevní synodality, kterou jsme uvedli dříve: Společenství pastýřů a věřících při společném hledání a poznávání toho, co je pro církev dobré, s cílem dospět k rozhodnutí, jak toto dobro uskutečnit.

Nyní však můžeme bezpochyby ztotožnit církevní synodalitu se společenstvím jako rozhodovacím subjektem.

Přesněji řečeno: církevní synodalita se uskutečňuje ve společenství jako rozhodovacím subjektu, který je tvořen pastýřem a věřícími a vykonává činnost spočívající v hledání a

následném poznání toho, co je pro církev dobré, aby mohl přijmout rozhodnutí realizovat toto dobro.

Nebo ještě jinak řečeno: církevní synodalita se uskutečňuje ve společenství jako rozhodovacím subjektu, – v němž pastýř a věřící společně hledají a rozpoznávají, co je pro církev dobré a vždy společně dospívají k rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Společenství jako rozhodovací subjekt ve strukturách církevní synodality

Před nějakým časem jste mi v neformálním rozhovoru o společenství jako rozhodovacím subjektu říkal, že je třeba o něm neuvažovat abstraktně, ale chápat ho jako zakotvené ve strukturách církevní synodality. Chtěl byste tuto perspektivu přiblížit i našim čtenářům?

Jsem si jistý, že si tyto struktury, které jsme na začátku našeho rozhovoru označili jako struktury církevní synodality, dobře pamatuješ – a stejně tak i naši čtenáři. Jsou to ty struktury, v nichž věřící vyjadřují pastýřům svůj názor na to, co je pro církev dobré. Vzal jsem je z Kodexu kanonického práva a vyjmenoval je na začátku rozhovoru. Pro větší přehlednost je ale zopakuji:

- biskupská synoda (kán. 342–348),
- diecézní synoda (kán. 460–468),
- kněžská rada (kán. 495–502),
- diecézní pastorační rada (kán. 511–514),
- pastorační rada farnosti (kán. 536).

Musíme si nyní uvědomit, že výše uvedené synodální struktury mohou být považovány za společenství jako rozhodovací subjekty. Obsahují totiž prvky, které pro přehlednost dále znovu vyjádřím.

Osoby, které tyto struktury tvoří, jsou vždy pastýř a věřící. Samozřejmě, jak už bylo řečeno, význam těchto pojmů se liší podle konkrétní struktury. Takže v biskupské synodě je pastýřem papež a věřícími jsou biskupové, v diecézní synodě, kněžské radě a diecézní pastorační radě je pastýřem diecézní biskup a věřícími jsou kněží, jáhni a další členové diecéze, ve pastorační radě farnosti je pastýřem farář a věřícími jsou farníci.

Pastýř má v každé z těchto struktur hierarchicky vyšší postavení než ostatní věřící – má totiž postavení předsedajícího: papež vůči biskupům, diecézní biskup vůči kněžím, jáhnům a ostatním věřícím v diecézi, farář vůči farníkům.

Toto vedoucí postavení pastýře znamená, že jeho přítomnost je pro samotnou existenci dané struktury nezbytná. Zároveň to znamená, že jeho hlas je klíčový pro vytvoření většiny.

Rozhodnutí, která se v uvedených strukturách synodality přijímají, tedy spočívají ve většinovém hlasování, které však musí zahrnovat i souhlasný hlas pastýře – svobodně vyjádřený v jeho roli předsedajícího. Po tom všem teď můžeš pochopit, v jakém smyslu považuji výše uvedené církevní struktury – které jsme také označili jako struktury církevní synodality – za společenství s rozhodovací funkcí.

Dovolím si to říci takto: struktury církevní synodality, o kterých mluvíme, dávají společenství jako rozhodovacímu subjektu konkrétní podobu. Jinými slovy: společenství jako rozhodovací subjekt neexistuje v abstraktní rovině, ale nachází se konkrétně v různých strukturách církevní synodality, které jsme si vyjmenovali.

A tedy: společenství jako rozhodovací subjekt se konkrétně uskutečňuje v biskupské synodě, v diecézní synodě, v kněžské radě, v diecézní pastorační radě a v pastorační radě farnosti. Struktury církevní synodality, které jsme právě připomněli, mohou – a podle mého skromného názoru musí – být chápány jako společenství s rozhodovací funkcí. Říci „struktury církevní synodality“ a „společenství jako rozhodovací subjekt“ je totéž.

Řekl bych, že se mi líbí — jak tomu říkáte — „společenství jako rozhodovací subjekt“, zvláště když si ho představím jako uskutečněný ve strukturách církevní synodality, počínaje biskupskou synodou až po pastorační radu farnosti.

Musím přiznat... že se mi to líbí také. Nechci se chlubit, ale myslím, že společenství jako rozhodovací subjekt odpovídá dobrému pojetí církve – dobré ekleziologii: pastýř se svými věřícími, nebo možná lépe věřící se svým pastýřem, ve vzájemném a organickém společenství, kdy oba společně rozhodují o dobru církve, tedy o jejím vedení.

Co nám může napovědět zvláštní struktura ekumenického koncilu?

Vzpomínám si, že na začátku našeho rozhovoru, když jste nám představoval seznam církevních struktur, ve kterých věřící vyjadřují svůj názor pastýřům ohledně dobra církve, jste ekumenický koncil vyčlenil zvláště, s tím, že se k němu vrátíte později. A pokud si dobře pamatuji, alespoň jednou jste řekl, že zvláštní povaha ekumenického koncilu nám může nabídnout něco užitečného pro hlubší pochopení církevní synodality. Možná je teď ta pravá chvíle, abyste nám k tomu něco řekl?

Ano, velmi rád. Na struktuře ekumenického koncilu bych chtěl upozornit na **tři zásadní prvky**, které jsou důležité pro naše uvažování o církevní synodalitě.

První prvek: Koncil má rozhodovací pravomoc: To, i když nepřímou, potvrzuje kánon 339, §1 CIC: „Pouze biskupové, kteří jsou členy biskupského sboru, mají právo a povinnost účastnit se obecného sněmu s hlasem rozhodujícím.“

Druhý prvek: Ekumenický koncil tvoří papež a biskupové, přičemž papež má postavení předsedajícího.

Třetí prvek: Biskupové spolu s papežem hledají a poznávají, co je pro církev dobré, a společně se rozhodují, že toto dobro uskuteční. Aby bylo možné učinit rozhodnutí, každý biskup a spolu s nimi i papež vykonají vědomé rozhodnutí a vyjádří jej hlasováním, přičemž zdůrazňujeme, že hlas papeže má vyšší váhu než hlas ostatních biskupů, takže rozhodnutí ekumenického koncilu spočívá ve většině hlasů, která však musí obsahovat souhlasný hlas papeže, svobodně vyjádřený v jeho postavení hlavy (srov. kánon 341, §1 CIC).

Není třeba zvláště zdůrazňovat, že ekumenický koncil je výjimečným příkladem společenství, které rozhoduje společně. Ale právě to zde nechci zdůraznit. Spíše bych chtěl upozornit na jeden důležitý fakt, který je podstatný pro naše uvažování o církevní synodalitě.

Zamysleme se pozorně nad vlastní strukturou ekumenického koncilu.

Na jedné straně je koncil rozhodovací — každý biskup se svobodně rozhoduje a vyjadřuje to hlasováním. Na druhé straně však většina hlasů biskupů musí obsahovat souhlasný hlas papeže, který je svobodně vyjádřen v jeho roli hlavy. Takže: koncil je sice rozhodovací subjekt, ale s nutností, aby v něm zazněl souhlasný hlas hlavy.

A tak si klademe otázku: Nemohla by být struktura ekumenického koncilu autoritativním a přesvědčivým modelem — alespoň v analogickém smyslu — i pro všechny ostatní

církevní struktury, tedy od biskupské synody až — proč ne? — po pastorační radu farnosti? Všechny tyto struktury by mohly být společně rozhodovací, ale s podmínkou, že v rozhodující většině hlasů je přítomen hlas vedoucího?

A tedy, pokud tomu dobře rozumím, je zvláštní struktura ekumenického koncilu dalším důkazem ve prospěch teoretické správnosti společenství, které rozhoduje společně v rámci struktur církevní synodality?

Řekl bych, že ano. Ale...

Společenství jako rozhodovací subjekt ve strukturách církevní synodality v plném souladu s bytím a jednáním církevního společenství

Vaše eminence, už podruhé končíte větou „ale...“ Znamená to, že znovu nejste spokojen?

Znovu – to jsi řekl ty. Nejde o to, že bych nebyl spokojen s tím, co jsme dosud řekli, tedy s mnoha úvahami o povaze církevní synodality ve společenství jako rozhodovacím subjektu a s důvody, které jsme k tomu uvedli. Chtěl bych jen doplnit dosavadní úvahy o další postřeh, který mi připadá ještě více objasňující. A doufám, že se mi jej podaří dobře vysvětlit.

Řekli jsme před chvílí, že církevní synodalita se prokazuje skrze společenství, které rozhoduje společně, tedy skrze subjekt, který tvoří pastýř a věřící, kteří společně hledají a poznávají, co je pro církev dobré, a společně se rozhodují, že toto dobro uskuteční.

Dále jsme upřesnili, že společenství jako rozhodovací subjekt neexistuje jen teoreticky, ale konkrétně se nachází v různých strukturách církevní synodality, které jsme uvedli — od biskupské synody až po pastorační radu farnosti.

Jaký je tedy další krok, který je třeba učinit?

Dalším krokem je uvést další důvod nebo zajímavé ospravedlnění našich předchozích úvah. Jinými slovy, domnívám se, že nejpravdivějším a nejvýmluvnějším důvodem pro církevní synodalitu v uvedeném smyslu, a tedy i nejpřesvědčivějším ospravedlněním společenství jako rozhodovacího subjektu ve strukturách církevní synodality, je a musí být plný nebo dokonalý soulad mezi bytím a jednáním.

Církevní synodalita jako soulad mezi bytím a jednáním. To zní podnětně. Chcete ale tento soulad vysvětlit podrobněji?

Podle mého názoru musí existovat plný soulad mezi církevním společenstvím jako takovým a strukturami církevní synodality, a to jak v **rovině bytí** (tedy složení), tak v **rovině jednání**.

a) Podívejme se nejprve na církevní společenství, přesněji řečeno na jeho složení. Můžeme říci dvě věci:

Církevní společenství je subjektem složeným ze dvou částí: věřících a pastýře. Pastýř má v církevním společenství z hlediska hierarchie vyšší postavení než ostatní věřící, to znamená, že má postavení hlavy.

Nyní se podívejme na složení struktur církevní synodality.

I zde máme subjekt složený ze dvou částí: věřících a pastýře, přičemž pastýř zaujímá postavení hlavy.

Máme tedy zřetelný paralelismus mezi církevním společenstvím a strukturami církevní synodality, pokud jde o jejich bytí, to znamená o složení obou subjektů. I ta nejokrajovější struktura církevní synodality, tedy pastorační rada farnosti, je subjektem složeným ze dvou částí: farníků a faráře, přičemž farář zaujímá postavení hlavy.

Zdá se mi zajímavé si povšimnout, že struktury církevní synodality jsou — když se na to dobře podíváme — vlastně samotné církevní společenství, ovšem — řekněme — v zúžené podobě, tedy v podobě určené pro činnost. Například diecézní synoda je samotná diecéze, složená z diecézního biskupa, kněží, jáhnů a ostatních věřících, ovšem v zúžené podobě, aby mohla vykonávat činnost řízení diecéze. Stejně tak pastorační rada farnosti je samotná farnost, složená z faráře a ostatních věřících, ale v zúžené podobě, určené pro činnost řízení farnosti.

To tedy platí, pokud jde o bytí, tedy o složení obou zmíněných subjektů — církevního společenství a struktur církevní synodality.

b) Přejdeme nyní od bytí k jednání, od složení k činnosti samotných subjektů.

Podívejme se na jednání církevního společenství. Můžeme říci, že symbolicky příznačnou činností církevního společenství je bezpochyby slavení eucharistie.

Církevní společenství, které slaví eucharistii, je subjektem složeným ze dvou částí: věřících účastnících se mše svaté a kněze, který předsedá slavení. Tento subjekt je činný ve svých dvou složkách — věřících i knězi. Obě složky jednají, tedy slaví eucharistii, přičemž základní podmínkou je přítomnost kněze jako předsedajícího. A — není třeba to znovu zdůrazňovat — při slavení je činný nejen kněz, ale i věřící. Celé společenství je aktivní: kněz i věřící společně slaví eucharistii. V tomto smyslu jsem si výše dovolil použít zcela absurdní příklad, když jsem si představil horlivého faráře, který svolá věřící do kostela, ale pak je nechá v klidu sedět a jde slavit mši sám.

Nyní se podívejme na jednání struktur církevní synodality.

Jak už bylo řečeno, měla by zde být plná nebo dokonalá shoda mezi jednáním tohoto subjektu a jednáním církevního společenství, jak bylo výše popsáno na příkladu slavení eucharistie.

Ale — existuje skutečně úplný paralelismus?

Vidím Vaši obavu. Proč ta pochybnost, proč tato otázka?

Hned ti to vysvětlím. Protože, vidíš, v tomto bodě musíme znovu promyslet dva modely: poradní a rozhodovací.

V poradním modelu máme — dovolím si to připomenout — dva odlišné subjekty: věřící jako poradce a pastýře jako toho, kdo rozhoduje.

Ve fázi, kdy se hledá a poznává, co je pro církev dobré, oba subjekty – i když jsou odlišné – tvoří skutečné spolupracující společenství. Dělají to společně, protože společně hledají a poznávají, co je tímto dobrem.

Ve chvíli, kdy se přechází k rozhodnutí a k tomu, aby se uskutečnilo to, co je pro církev dobré, už pastýř a věřící nejednají společně. Jinými slovy, spolupráce mezi pastýřem a věřícími, která existovala při hledání toho, co je správné, už v této fázi nefunguje. Je to proto, že rozhodnutí dělá pastýř sám, bez účasti věřících.

Je tedy zřejmé, že podle modelu, kde se věřící pouze radí (tzv. poradní model), už ve fázi rozhodování neexistuje žádná skutečná souvislost mezi tím, jak fungují struktury církevní synodality, a tím, jak jedná samotné církevní společenství. Jsou zde sice dvě složky – věřící a pastýř – ale bohužel už při samotném rozhodování nejsou ve společenství.

Naopak v modelu, kde se rozhoduje společně (tzv. rozhodovací model), ve společenství jako rozhodovacím subjektu, máme jediný subjekt složený z věřících a pastýře, kteří zůstávají ve společenství i při samotném rozhodování.

A protože struktury církevní synodality se ztotožňují se společenstvím jako rozhodovacím subjektem, je jasné, že podle rozhodovacího modelu je jednání těchto struktur plně rovnocenné s jednáním církevního společenství.

Nakonec to řekněme takto: Struktury církevní synodality, protože zahrnují dva prvky – věřící a pastýře – musí jednat s oběma těmito složkami, tedy s věřícími i s pastýřem. A to musí činit až do samotného konce procesu, včetně samotného rozhodnutí.

Když má člověk dvě nohy, musí chodit oběma. Kdyby se pokusil chodit jen na jedné, bylo by to nejen nesmyslné, ale i směšné. Ale – a to je důležité – obě nohy musí používat až do konce cesty, nejen do určitého bodu. Jinak by to bylo absurdní a směšné. Představme si běžce na 100 metrů, který by běžel celou trať oběma nohama, ale posledních deset metrů by se snažil doběhnout jen na jedné.

Nechme stranou předchozí obraz – poněkud směšný: pokud mají struktury církevní synodality dvě nohy, totiž pastýře a věřící, pak musí logicky kráčet na obou nohách – tedy skrze činnost pastýře i věřících. A to – zopakujme to – až do samotného rozhodnutí.

Je opravdu zajímavé, co jste navrhl ohledně paralelismu mezi církevním společenstvím a strukturami církevní synodality. Nemyslíte, že by tato argumentace měla definitivně podpořit plné a přesvědčené uznání zásadního významu církevní synodality?

Přeji si, aby alespoň postupně – i kvůli podobnosti, kterou jsme výše zmínili, mezi složením a činností církevního společenství a složením a činností struktur církevní synodality – všichni dospěli k pevnému přesvědčení, že synodalita je nezbytnou součástí uspořádání církve. A skutečně – říkám to otevřeně – neuznání církevní synodality by mohlo být jen politováníhodným a pošetilým projevem toho, že někdo nepřijímá složení a fungování církevního společenství. Kdo by totiž – třeba ne slovy, ale svým chováním – popíral, že věřící spolu se svým pastýřem tvoří spolupracující společenství a že společně vykonávají službu vedení církevního společenství, kdo by tedy tvrdil, že aktivní je pouze pastýř a věřící zůstávají pasivní, ten by nakonec dospěl k absurdnímu – a samozřejmě směšnému – závěru, že církevní společenství tvoří jen pastýř, a ne i věřící, a že tedy může jednat jen pastýř, bez spolupráce s věřícími.

To vše je však třeba mít stále na paměti spolu se dvěma důležitými upřesněními, která jsme opakovaně zdůraznili.

První je, že operativní spolupráce mezi věřícími a jejich pastýřem – tedy jejich společné působení – musí důsledně pokračovat až do samotného rozhodnutí.

Druhé upřesnění je, že pastýř má postavení předsedajícího, a proto je jeho hlas naprosto nezbytný k tomu, aby mohla vzniknout většina hlasů. Bez přítomnosti pastýře a bez jeho hlasu se nikam nedostaneme.

Ale – dovol mi to zopakovat – to platí až do samotného konce cesty, tedy až k rozhodnutí. Jinak by to vedlo k absurditě a směšnosti.

Doslovný a rozšířený výklad LG 37,1 a kánonu 212, §3 CIC

Přesto se nabízí přirozená otázka: je to, co jsme dosud řekli, skutečně v souladu se správným výkladem těch dvou církevních textů, ze kterých jsme vycházeli – tedy Lumen gentium 37,1 a souvisejícího kánonu 212, § 3 CIC?

Máš naprosté právo mi tuhle otázku položit. Před nějakou dobou na mě skoro vyjel jeden drahý kolega kanonista, vynikající vědec a uznávaný pedagog... Vidím, že tě to překvapuje... Ne, ten vážený kolega mě nechtěl udeřit ani mi nijak ublížit. Chtěl mi jen důrazně vyjádřit své překvapení, nebo možná spíš své silné nesouhlasné stanovisko. Důvodem bylo to, že jsem navrhl to, čemu říkám rozšířený výklad těch dvou textů, které jsi zmínil. On tvrdil, že takový výklad není správný...

Rozšířený výklad – co to vlastně znamená?

Abychom na to odpověděli, připomeňme si znovu dokument *Lumen gentium* 37,1 a související kánon 212, § 3 CIC. Pojdme si pečlivě znovu přečíst formulace obou těchto textů.

Lumen gentium 37,1 se vyjadřuje takto: „... dát najevo svůj názor na to, co se týká dobra církve“ (latinsky: ... *suam sententiam de iis quae bonum Ecclesiae respiciunt declarandi*). Kánon 212, § 3 CIC pak říká: „... vyjádřit svým posvátným pastýřům svůj názor na to, co se týká dobra církve“ (latinsky: ... *ut sententiam suam de his quae ad bonum Ecclesiae pertinent sacris Pastoribus manifestent* ...).

V obou textech se tedy objevují dva výrazy: „*sententiam ... declarandi*“ a „*sententiam ... manifestent*“, které mají společné slovo *sententiam* (názor), ale liší se ve slovech *declarandi* a *manifestent*. Tato odlišnost se však rychle překonává, protože obě slova znamenají „dát najevo“ nebo „vyjádřit“, a lze je přeložit jedním slovem: „vyjádřit“.

Správný překlad, který platí pro oba texty, tedy zní: „vyjádřit pastýřům svůj názor“.

Tato podrobná analýza, která možná některým čtenářům připadá zbytečná a může dokonce vyvolat jejich nelibost, mě každopádně vede k závěru, že jsou možné dva různé výklady: jeden, který bych nazval úzký – doslovný, a druhý, který bych nazval rozšířený.

Úzký – doslovný výklad (který se zdá být obecně přijímaný) jasně říká, že věřící mají schopnost, a tedy i povinnost a právo, poskytovat pastýřům rady. Podle tohoto výkladu tedy slova koncilu a kodexu „vyjádřit pastýřům svůj názor“ znamenají úzce-doslova vzato „poskytnout pastýřům své rady“.

Rozšířený výklad však tvrdí, že věřící mají schopnost, a tedy i povinnost a právo nejen poskytovat pastýřům rady, ale zároveň s nimi spolurozhodovat – tedy nejen radit, ale i spolurozhodovat. Podle této interpretace tedy slova koncilu a kodexu „vyjádřit pastýřům svůj názor“ znamenají v širším smyslu „spolu s pastýři vyjádřit svůj hlas při přijímání rozhodnutí“.

Mně osobně se upřímně zdá, že výrazy obou textů, které jsme výše pečlivě rozebrali, plně umožňují i tento druhý výklad – tedy rozšířenou interpretaci.

A přiznejme si – je to výklad, řekněme, otevřený, který dává prostor k nadechnutí, který vzbuzuje důvěru.

Od poradního k rozhodovacímu modelu: obžaloba a obhajoba

Každopádně, Vaše eminence, kromě naší upřímné spokojenosti – alespoň nás dvou – s myšlenkou společenství jako rozhodovacího subjektu a s výše popsáním rozšířeným výkladem, mě překvapuje, že Vy, jako zkušený kanonista, se tak snadno vystavujete prosté a přímé námitce. Vy jste totiž uvedl, že výše předpokládané společenství je subjektem, který rozhoduje, a že právě proto každý z věřících, kteří ho tvoří, činí osobní rozhodnutí a vyjadřuje ho hlasováním. Tímto tvrzením jsme se posunuli od poradního k rozhodovacímu modelu. Jenže takový posun se zdá být nepřípustný – alespoň pokud jde o ty subjekty, kterým současné kanonické právo přiznává pouze poradní hlas. A právě takové jsou struktury církevní synodality, v nichž se ono společenství jako rozhodovací subjekt reálně nachází. Nejde tu tedy jen o výklad – úzký nebo rozšířený – jako v předchozí diskuzi, ale – alespoň podle mého názoru – o postoj, který je v rozporu s jasným a vědomým rozhodnutím zákonodárce. A upřímně se divím, že Vám zatím žádný kolega kanonista „neskočil po krku“, aby Vám vyjádřil svůj nesouhlas. Jak své stanovisko obhájíte?

Drahý otče, chci tě ujistit, že mi zatím žádný kolega kanonista po krku neskočil... i když to možná brzy přijde. Každopádně, tvé překvapení nad mým názorem chápu a tvoje námitka je pochopitelná a určitě oprávněná. Přesto se pokusím nabídnout rozumnou odpověď.

Plně si uvědomuji, že jsem vědomě přešel od poradního k rozhodovacímu modelu. Ne však nepřípustně. Ve skutečnosti totiž to, co označuji jako rozhodovací, je zvláštní forma rozhodování, a to z prostého důvodu: už nejde o běžné civilní rozhodování, ale o specificky církevní rozhodování, které se odehrává v rámci konkrétní struktury společenství, jež rozhoduje, a které skutečně existuje ve strukturách církevní synodality.

Musím přiznat, že mám potíže vaši argumentaci sledovat. Možná proto, že nemám úplně jasno v tom, co přesně znamená občanskoprávní a co církevní rozhodování. Můžete mi pomoci pochopit ten rozdíl?“

Omlouvám se a rád ti pomohu. Stručně ti ukážu základní prvky občanskoprávního a církevního rozhodování. Jak už jsem zmínil dříve, ve společenství věřících je rozhodnutí výsledkem většiny hlasů jeho členů.

S tímto předpokladem se nyní podívejme na rozdíly mezi občanskoprávním a církevním rozhodováním.

V občanskoprávním rozhodování každý člen rozhodovacího subjektu učiní rozhodnutí jako projev vlastní vůle a vyjádří jej svým hlasem. Spočítá se většina hlasů – a tato většina bezpochyby představuje rozhodnutí daného subjektu.

V církevním rozhodování každý věřící, který je součástí společenství s rozhodovací funkcí, vyjádří svou vůli hlasováním. Spočítá se většina hlasů. Ale v tomto bodě – na rozdíl od občanskoprávního modelu – nestačí, aby rozhodnutí bylo platné, jen prostá většina hlasů. Aby šlo skutečně o rozhodnutí církevního společenství, je nezbytné, aby součástí této většiny byl i souhlasný hlas pastýře, který jej svobodně vyjádří ve své roli předsedajícího. A právě to je podstatou církevního rozhodování.

Z Vašeho vysvětlení se mi zdá, že hlavní rozdíl mezi občanskoprávním a církevním rozhodováním spočívá v tom, že v tom druhém je nezbytné, aby součástí většiny hlasů byl i souhlasný hlas pastýře–hlavy. Chápu to správně?

Chápeš to naprosto správně. A abych to, co jsem právě řekl, vysvětlil ještě jasněji – nebo možná, aby to bylo snáze přijatelné – pomůžte nám opět podobnost s eucharistií.

I když se možná opakuji, jak už jsem naznačil výše, můžeme si představit dva typy subjektů: jeden, který činí rozhodnutí, a druhý, který slaví eucharistii. A mezi nimi – jak se mi zdá – lze bez větších obtíží najít silnou podobnost, a to jak ve složení, tak v činnosti.

Subjekt, který činí rozhodnutí, je – jak už bylo řečeno – tvořen věřícími a pastýřem jako hlavou. Tento subjekt můžeme nazvat společenstvím, které rozhoduje společně.

Subjekt, který slaví eucharistii, je tvořen věřícími, kteří se účastní mše, a knězem jako předsedajícím. Tento subjekt můžeme nazvat společenstvím, které slaví společně.

Ve slavicím společenství se účastní všichni – tedy všichni slaví eucharistii. Zásadní podmínkou však je, že při slavení musí být přítomen kněz jako předsedající.

Ve společenství, které rozhoduje společně se také účastní všichni – tedy všichni hlasují. Ale zásadní podmínkou je, že ve většině hlasů musí být obsažen i souhlasný hlas pastýře, který jej svobodně vyjadřuje jako hlava společenství.

Zdá se mi tedy, že srovnání mezi společně rozhodovacím a společně slavicím společenstvím je dostatečně výmluvné. To, co všichni bez výhrad uznávají v případě slavení eucharistie – tedy to, co jsem si dovolil nazvat slavicím společenstvím – by mělo být stejně tak uznáváno, a to bez větších obtíží, i v případě toho, co rád nazývám společenstvím, které je rozhodovacím subjektem.

Nakonec zůstává jasné – a je třeba to věrně zachovávat – že bez pastýře se nikam nejde. Bez něj se nelze pohnout kupředu.

Obávám se církevní zákonodárce zavést rozhodovací model?

Před časem jste mi naznačil svou „zvláštní“ myšlenku... o tom, že rozhodovací model by mohl ospravedlnit ten poradní. Pamatuji si to správně? I mně to připadá trochu zvláštní. Co to vlastně znamená? Má smysl se tady o tom bavit?

Máš opravdu dobrou paměť. Ano, zmínil jsem se o své zvláštní myšlence, kterou jsi dobře shrnul: rozhodovací model, který ospravedlňuje ten poradní. Pokusím se to vysvětlit.

Viděli jsme, že zákonodárce kanonického práva opakovaně a důsledně zdůrazňuje, že struktury církevní synodality – od biskupské synody až po pastorační radu farnosti, s výjimkou ekumenického koncilu – mají pouze poradní hlas.

Moje zvláštní myšlenka spočívá v tom, že je možné, že zákonodárce má přirozený strach zavést rozhodovací model, a proto se raději drží poradního, aby zabránil tomu, že by synodální struktury mohly jednat bez pastýře.

Kdyby se totiž zvolil rozhodovací model, bylo by velmi snadné jej vykládat podle občanského práva – tedy tak, že k přijetí platného rozhodnutí by stačila prostá většina hlasů, i kdyby v ní chyběl souhlasný hlas pastýře.

A právě aby se předešlo tomu, že bude rozhodovací hlasování vykládáno pouze podle pravidel občanského práva, zvolil zákonodárce kanonického práva raději hlasování poradní.

Ale pak si kladu otázku: proč se stejný přístup neuplatňuje i u ekumenického koncilu? I ten je sice rozhodovací, ale nepostupuje bez papeže – protože rozhodnutí koncilu není dáno jen většinou hlasů, ale většinou, která musí obsahovat i svobodně vyjádřený souhlas papeže jako hlavy kolegia.

Rozhodujícím důvodem je zřejmě to, že zákonodárce nemá pochybnosti o biskupech a předem vylučuje jakékoli nebezpečí konciliarismu.

Každopádně – vše, co jsem řekl, je jen výsledkem mé zvláštní úvahy, pro kterou nelze přinést žádný důkaz.

Přesto si myslím, že i kdyby se tato úvaha nějak potvrdila, zákonodárce by se neměl bát opustit poradní model a přijmout rozhodovací, pokud by byl opravdu vážně pojat jako autentický církevní rozhodovací model, jak jsme si popsali výše.

Ale co na to řeknou naši přátelé faráři?

Pastorační rada farnosti – společenství jako rozhodovací subjekt?

Pokud mezi čtenáři našeho rozhovoru budou (a doufejme, že ano) i někteří naši přátelé faráři, dokážu si představit, že si teď možná s jistou dávkou obav kladou otázku, kam tímto výkladem společenství jako rozhodovacího subjektu vlastně směřujeme. Můžeme konkrétně považovat pastorační radu farnosti za zajímavý příklad společenství s rozhodovací pravomocí?

Rozhodně ano – a mám z toho velkou radost. Zdá se totiž, že to, co jsme dosud řekli, nám nyní umožňuje nabídnout uspokojivé pojetí pastorační rady farnosti.

Složení této rady je uvedeno v kánonu 536, § 1 CIC: „... pastorační rada, které předsedá farář a v níž věřící spolu s těmi, kdo se na základě svého úřadu podílejí na pastorační péči v dané farnosti...“. Na základě tohoto ustanovení je pastorační rada farnosti tvořena určitými věřícími a zároveň farářem, který jí předsedá – a tedy zaujímá z hlediska hierarchie vyšší postavení než ostatní věřící, tedy postavení hlavy. Jedná se tedy o společenství.

V tomto bodě můžeme pastorační radu farnosti chápat nejen jako společenství, ale i jako společně rozhodovací subjekt – tedy jako jasný příklad společenství, které zároveň rozhoduje.

Z toho vyplývá, že věřící už nemusíme vnímat jen jako ty, kdo dávají faráři rady, a faráře už nemusíme chápat jako toho, kdo sám činí rozhodnutí. Můžeme si je nyní představit jako dvě složky jednoho operativního společenství, které společně vykonávají činnost, vedoucí k rozhodnutí – tedy jako partnery v procesu společného rozhodování.

Stále však platí, že rozhodnutí tohoto společenství – tedy pastorační rady farnosti – je dáno většinou hlasů jejích členů, přičemž – jak už bylo řečeno – je nezbytné, aby tato většina obsahovala i souhlasný hlas faráře, který jej svobodně vyjadřuje jako hlava společenství.

Myslíte, že to, co bylo řečeno, může naše vážené faráře uklidnit?

Drahý Lorenzo, velmi trefně jsi před chvílí, když ses zmínil o společenství jako rozhodovacím subjektu, označil tuto myšlenku – možná nevědomky – jako „Vaše vize“.

To mi připomnělo – s jistým zklamáním, které se ale hned proměnilo v úsměv – co se mi jednou stalo při rozhovoru s jedním farářem, upřímným přítelem. Představil jsem mu „svou vizi“ společenství jako rozhodovacího subjektu. A on mi řekl, že jsem „vizionář“. Ne ani tak kvůli teoretické správnosti mého návrhu, ale spíš kvůli tomu, že mi chybí zdravý realismus: „Který farář – namítl – by byl ochoten klidně přijmout tvou vizi a vzdát se moci, která je téměř všeobecně vnímána jako téměř absolutní?“ Slova moudrého pastýře, ale... i snít je třeba!

Jednání společenství jako rozhodovacího subjektu

Po tolika úvahách o tomto typu společenství se mi nyní zdá zajímavé položit si otázku: jak by mělo vypadat konkrétní jednání společenství jako rozhodovacího subjektu?

Můžeme začít připomenutím, že společenství jako rozhodovací subjekt je tvořeno pastýřem a věřícími a jeho činnost spočívá v hledání a poznávání toho, co je pro církev dobré, aby pak mohlo učinit rozhodnutí toto dobro uskutečnit.

Je zřejmé, že toto společenství vykonává svou činnost konkrétně při různých setkáních a diskusích, kterých se účastní jak pastýř, tak věřící.

Na základě toho se pokusím odpovědět na tvou důležitou otázku – možná ji můžeme upřesnit takto: Jak by mělo probíhat takové setkání s diskusí? Nebo přesněji: Jaká je, nebo by měla být, v těchto situacích konkrétní role pastýře a věřících?

Řeknu rovnou, že podle mého názoru je možné – a to bez přehánění – považovat jednání společenství jako rozhodovacího subjektu za určitým způsobem liturgický, posvátný úkon.

Z tohoto důvodu by každá činnost měla začínat modlitbou a celé jednání by mělo probíhat s postojem víry v přítomnost Ducha svatého. Jinými slovy: jde o to naslouchat hlasu Ducha. Jak říká Písmo: „Kdo má uši, slyš, co Duch praví církvím“ (Zj 3,22).

Proto by si věřící i pastýři měli osvojit způsob uvažování a přesvědčení, že jejich vyjádření ohledně dobra církve není jen výsledkem osobní úvahy, ale především plodem osvícení Duchem svatým. Na konci každého jednání společenství jako rozhodovacího subjektu by mělo být možné bez nátlaku říci: „Zdalo se totiž dobré Duchu svatému i nám...“ (Sk 15,28).

Připadá mi důležité – jak jste správně řekl – zdůraznit rozměr víry při každém setkání. Mohl byste nám nyní uvést nějaké konkrétní způsoby, jak vést tato setkání co nejlépe?

Aby bylo možné konkrétní setkání společenství jako rozhodovacího subjektu vést správně, považuji za užitečné mít na paměti několik doporučení – a to jak pro roli věřících, tak pro roli pastýře.

a) Co se týče role věřících, rád bych jednoduše uvedl několik pravidel chování, která považuji za užitečná:

Když je každý člen společenství jako rozhodovacího subjektu vyzván, aby promluvil, sděluje svůj názor – nebo lépe řečeno – své směřování, a zároveň i svou vůli, svůj hlas, tedy to, jaké by podle něj mělo být konečné rozhodnutí tohoto společenství. I když je tato vůle, tento hlas, zatím jen počáteční, jde vlastně o směřování – tedy o vůli, která se teprve bude dále formovat a upřesňovat.

Jakmile někdo promluví, měl by naslouchat myšlenkám, směřování a vůli ostatních členů společenství, které se během svobodné diskuse postupně odhalují.

Naslouchání ostatním může u toho, kdo už mluvil, vést buď k potvrzení jeho původního postoje, k jeho částečné úpravě, nebo i k úplné změně názoru. Teprve po vyslechnutí všech je možné vyjádřit konečné stanovisko a hlasovat.

b) Co se týče role pastýře, věci jsou – jak uvidíme – složitější.

Vzhledem k tomu, že jsem se během svého dlouhého života zúčastnil tisíců setkání a diskusí, chtěl bych se podělit o několik svých přesvědčení o tom, jak by se měl pastýř chovat na začátku, v průběhu a na konci diskuse.

Na začátku by měl pastýř s maximální obezřetností pouze představit téma setkání.

Měl by pak srozumitelně a zároveň s empatií vysvětlit, proč je dané téma důležité – tedy že se jedná o záležitost, která se týká dobra celé církve. Cílem je vzbudit pozornost a zapojení přítomných.

Zároveň může pastýř vést diskusi tak, že nabídne různé nástroje nebo schéma s body či otázkami – a to samozřejmě proto, aby se pozornost všech soustředila na to, co je opravdu podstatné.

Naopak by se měl naprosto vyhnout tomu, aby hned na začátku diskuze informoval ostatní o tom, jak bude hlasovat. To je důležité, aby nedošlo k ovlivnění ostatních a nevznikla nepříjemná atmosféra.

A skutečně, pokud by se pastýř neomezil pouze na uvedení tématu setkání, ale hned na začátku by vyjádřil svůj vlastní názor, nejenže by tím uvedl do rozpaků ty, kdo mají jiný pohled a cítili by se nepříjemně, kdyby ho měli vyjádřit a tím se dostat do rozporu s ním, ale zároveň by tím mohl vytvořit nepříjemnou situaci i pro sebe, pokud by se nakonec ukázalo, že jeho názor zůstal v menšině.

Ujišťuji tě, drahý Lorenzo, že jsem se zúčastnil setkání, kde vznikly trapné a nepříjemné situace právě kvůli tomu, že pastýř hned na začátku neuváženě vyjádřil svůj názor.

Během samotné diskuze by měl pastýř pozorně a rozvážně sledovat, zda se neobjevují postoje, které by podle svého svědomí považoval za odporující myšlení Pána, a kterým by v okamžiku hlasování nemohl dát svůj souhlas.

Takový nesouhlas pastýře by však měl být vyjádřen už v průběhu diskuze, aby bylo možné otevřeně porovnat různé názory. Díky tomu se může buď diskuze přerušit pro hlubší rozlišování, nebo dojít ke společnému závěru.

Jisté je, že role pastýře v těchto citlivých situacích vyžaduje řadu ctností: od rozvahy a pokory potřebné k tomu, aby dokázal pravdivě rozlišit, co je skutečně v rozporu s myšlením Páně, přes schopnost vysvětlit smysl tohoto rozlišování, až po dostatečnou vnitřní sílu, aby dokázal svou přesvědčenost ve svědomí vyjádřit a obhájit – i když je v daném okamžiku v menšině oproti většinovému názoru.

Na konci diskuze by měl pastýř bez problémů být schopen svobodně připojit svůj souhlasný hlas k většinovému rozhodnutí.

Pokud by tomu tak nebylo, pastýř by se ocitl v situaci, kdy by musel vyjádřit hlas proti většinovému názoru. To by ho – a tomu je třeba se rozhodně vyhnout – postavilo do nepříjemné pozice někoho, kdo uplatňuje nepopulární právo veta.

Odpovídající pastorační formace k vykonávání církevní synodality

Na závěr našeho rozhovoru bych chtěl obrátit pozornost k těm věřícím, kteří přijali pouze svátosti křtu a biřmování. Nemyslíte, že bychom právě pro tyto věřící měli rozvíjet odpovídající pastorační formaci k účasti na synodálním životě církve?

Souhlasím. Je třeba však rozvíjet odpovídající pastorační formaci nejen věřících, ale stejně tak (ne-li více) i pastýřů.

Jak jsme už dříve řekli, schopnost věřících spolupracovat s pastýři na vedení církve má dvě příčiny: jednu svátostnou – tedy že přijali křest a biřmování – a druhou charismatickou – tedy že mají osobní schopnosti a zároveň dary Ducha svatého – schopnosti a dary, které

jsou někdy jedinečné a neopakovatelné. Zdá se mi, že bychom měli formaci stavět právě na těchto dvou základech.

Podívejme se tedy na některé prvky – jak ve vztahu k věřícím, tak k pastýřům.

a) Věřící si musí především plně uvědomit, jaké poslání jim bylo svěřeno prostřednictvím svátostí křtu a biřmování. Dále si musí upřímně uvědomovat, že mají osobní schopnosti a dary Ducha svatého – schopnosti a dary, které jsou někdy jedinečné a neopakovatelné. Tyto schopnosti mohou být prospěšné církvi a mohou pomoci pastýřům. Věřící proto musí silně pociťovat povinnost tyto své schopnosti uplatňovat – není možné je držet uzavřené v sobě.

Z toho vyplývá důležitost a záměr otevřít se církevnímu společenství, zajímat se o aktuální problémy, utvářet si vlastní názor a být ochoten jej vyjádřit – například i tím, že se zapojí do nějaké církevní struktury, například a nejjednodušeji do pastorační rady farnosti.

V této souvislosti si všimněme – jak už bylo uvedeno dříve – že i kánon 212, § 3 CIC by měl být rozhodněji, méně zdrženlivý. Tam, kde se říká: „ba někdy i povinnost“, by se mělo ono „někdy“ odstranit.

b) Pastýři musí s moudrostí a zanícením cítit nejen povinnost, ale také v sobě rozvíjet touhu poznat schopnosti – jak svátostné, tak charismatické – které každý věřící má, a které může uplatnit ve prospěch rozhodování pro dobro církve.

Můžeme začít u charismatických schopností. Ve skutečnosti se totiž v církevní synodalitě mnoho zakládá na jasném přesvědčení pastýřů, že osoba každého věřícího je jedinečná skutečnost – jedinečná osoba s osobitými schopnostmi, které jsou někdy výjimečné a neopakovatelné u jiných věřících. Tak může věřící ve své jedinečnosti nabídnout něco, co žádný jiný věřící sám o sobě nabídnout nemůže.

Je zřejmé, že žádný pastýř ani ten nejlépe obdařený poznáním reality, jistotou v úsudku, moudrostí a rozumností nemá a ani nemůže mít to, co je jedinečné pro každého jednotlivého věřícího.

Na jednu stranu je zřejmé, že žádný pastýř – ani ten nejlépe obeznámený s realitou, nejjistější ve svém úsudku, nejmoudřejší a nejrozumnější – nemá a ani nemůže mít všechny ty poznatky a zkušenosti, které jsou vlastní každému jednotlivému věřícímu.

A na druhou stranu, vzhledem k tomu, že tyto osobní schopnosti jsou dary pocházející od Ducha svatého, udělené pro dobro církve, je pochopitelné, že pastýři by je měli alespoň do určité míry poznat, aby je mohli skutečně využít ve prospěch církve – tedy při jejím vedení.

V tomto bodě si přirozeně připomeneme papeže Františka, který v *Evangelii gaudium* 31 pronáší výstižná slova, že biskup „v některých situacích musí kráčet za lidem, aby pomohl těm, kdo zůstali pozadu, a také proto, že stádce samo má svůj čich pro rozpoznání nových cest.“

Pokud je tomu tak, pak se závěr nabízí sám: je třeba znát názor věřících – a především toužit po jeho poznání, cítit potřebu jej znát. Odtud pramení touha po synodalitě, ba dokonce nutnost synodality.

Pastýři musí zejména podporovat u všech, co nejvíce je to možné, ty základní dary „vědění, kompetence a postavení“ (lat. „*scientia, competentia et praestantia*“, dosl. „vědění, způsobilosti a výjimečnosti“), o kterých hovoří ony dva texty, jež nás od počátku doprovázely, aby věřící skutečně mohli své schopnosti uplatnit.

Nestačí totiž, aby věřící měli schopnosti – ať už svátostné nebo charismatické – pokud nemají zároveň možnost je skutečně uvést do praxe.

Zdá se mi navíc, že iniciativy na podporu schopností věřících nejsou – a ani nemohou být – záležitostí pouze místní úrovně, například jednotlivých farností.

Dovol mi, abych se ti svěřil: kdybych byl biskupem, byť jen v malé diecézi, bez váhání bych zřídil diecézní školu, která by připravovala věřící ke službě v pastoračních radách – ať už diecézní pastorační radě, nebo běžněji v pastoračních radách farnosti.

Pak jsou tu – a to zcela zvláštním způsobem – schopnosti svátostné povahy, tedy ty, které byly věřícím dány skrze svátosti křtu a biřmování.

A tak jde – jak pro věřící, tak pro pastýře – jednoduše o to, aby dovedli využít potenciál darů plynoucích ze svátosti křtu a biřmování, pokud jde o schopnost spolupracovat s pastýři na vedení církve. Tento úkol je třeba chápat jako skutečně závažný, protože má svůj původ právě ve svátostném poslání.

Můžeme si opět pomoci přirovnáním k eucharistii. Věřící mají díky křtu oprávnění, povinnost a právo účastnit se slavení eucharistie. Víme však, že pastýř může slavit eucharistii i sám – a taková mše by byla platná (srov. kán. 904 CIC). Přesto má povinnost pozvat všechny věřící, aby se s ním eucharistie účastnili. Pokud by tak neučinil, neuznal by tím poslání, které věřícím bylo svěřeno skrze svátosti. A závažnost takového jednání by nebylo třeba dále vysvětlovat.

Vzpomínám si, že když jsem jednou na konferenci o těchto věcech mluvil, jeden farář se mě zeptal – možná s lehkou ironií, i když neúmyslnou: „Takže nám vlastně říkáš, že je třeba podporovat pastorační činnost věřících, aby mohli naplnit svou povinnost spolupracovat s pastýři, stejně jako je třeba je vést k tomu, aby naplňovali svou povinnost účastnit se mše svaté? Když jsem viděl, že to pochopil správně, spontánně jsem mu odpověděl slovy Ježíše: „Bratře, nejsi daleko od Božího království.“

Nakonec... z celého srdce

Vaše eminence, jsme na konci dlouhého rozhovoru. Položili jsme mnoho otázek, dostali jsme mnoho odpovědí – i když, dovolujeme si poznamenat, ne vždy byly v souladu s tím, co se běžně říká. Ale... když to říkáte Vy... odpovědnost je na Vás... Každopádně jsme přesvědčeni, že církevní synodalita je důležitá – ba dokonce nezbytná. Mohl byste nám ale ještě říct jedno poslední slovo k tomuto tématu? Slovo, které by – nějakým způsobem – vycházelo ze srdce?

Drahý otče Lorenzo, slovo, které by vycházelo ze srdce? Samozřejmě, velmi rád. I když tě mohu ujistit, že všechna slova, která jsem ti řekl v předchozích odpovědích, také vycházela – opravdu – ze srdce... Ale tvá otázka mě naplňuje nadšením, a tak ti z celého srdce potvrzuji, že církevní synodalita je důležitá – ba nezbytná.

A proto ti z celého srdce chci vyjádřit jedno přání.

Bylo by nyní velmi důležité rozhodně přejít od poradního k rozhodovacímu modelu v životě církve, a to i podle struktury společenství, které je zároveň rozhodovací. Zdá se mi – z celého srdce – že už nastal čas udělat bez obav kvalitativní skok vpřed.

Zdá se, že v dosavadním dogmatickém a kanonickém učení se objevují určité náznaky, i když zatím velmi nejisté.

A hle – slyšte, slyšte – některé signály přicházejí z jiného prostředí: totiž z magisteria!⁴

⁴ Pozn. překl.: Nejnovější výroky magisteria k tomuto tématu lze pak nalézt v závěrečném dokumentu synody o synodalitě *Za církev synodální: společenství, spoluúčast, poslání*, a to především v jeho III. části nazvané „Hod'te síť“: Konverze procesů. Srov. především čl. 84–94 a 103–108, např.: Čl. 87: „**Preference co nejširší účasti celého Božího**

V *Osservatore Romano* z 4. prosince 2019, str. 6, jsem publikoval svou úvahu s názvem „Od poradního hlasu k rozhodovací pravomoci?“, která se týkala závěrečného dokumentu biskupské synody o Amazonii. V závěrečném dokumentu (26. října 2019), v kapitole V. „Nové cesty synodální konverze“ se objevují výrazy, které upoutávají naši pozornost na to, co se týká samotné identity církevní synodality.

Můžeme si znovu přečíst některá tvrzení: „Aby mohla církev kráčet společně, potřebuje se dnes obrátit ke zkušenosti synodality. Je třeba posílit kulturu dialogu, vzájemného naslouchání, duchovního rozlišování, konsenzu a společenství, abychom našli prostor a způsoby *společného rozhodování* a mohli odpovědět na pastorační výzvy“ (č. 88); „Organizační formy pro vykonávání synodality mohou být různé... přičemž je třeba věnovat zvláštní pozornost skutečné účasti laiků na rozlišování a *rozhodování*, a posílit účast žen“ (č. 92); „Jako výraz spoluzodpovědnosti všech pokřtěných v církvi... vznikly pastorační shromáždění a rady ve všech oblastech církevního života... Uznáváme potřebu posílit a rozšířit prostor pro účast laiků, jak v konzultaci, tak v *rozhodování*, v životě a poslání církve“ (č. 94); „...žádá se, aby byl hlas žen slyšen, aby byly konzultovány a účastnily se *rozhodování*, a tak mohly přispět svou vnímavostí k církevní synodalitě“ (č. 101).

Kurzíva v citacích je naše a má zdůraznit opakované tvrzení v uvedených textech: církevní synodalita spočívá – nebo může spočívat – ve „společném rozhodování“ a v „účasti na rozhodování“, a to zjevně jak pastýřů, tak věřících, kteří jednají společně pro dobro společenství. A proto, pokud se tvrdí, že pastýři a věřící společně „přijímají rozhodnutí“, zároveň se tím říká, že i věřící – samozřejmě spolu s pastýři – „přijímají rozhodnutí“.

lidu na rozhodovacích procesech je nejúčinnějším způsobem podpory synodální církve.“ Čl. 88: „Již církevní otcové rozvažují o komunitní povaze poslání Božího lidu prostřednictvím trojího „nic bez“ (*nilhil sine*): „nic bez biskupa“, „nic bez rady (sboru kněží a jáhnů), nic bez souhlasu lidu“. Tam, kde je tato logika *nilhil sine* narušena, identita církve je zastřena a její poslání zbrzděno.“ Čl. 89: „V závislosti na velikosti společenství je třeba rozvíjet více či méně strukturované formy institucionálního zasazení těchto rozhodovacích procesů.“ Čl. 90: „... je třeba podporovat takové postupy, které umožňují účinnou vzájemnost mezi shromážděním a tím, kdo tomuto shromáždění předsedá, a to v prostředí otevřenosti Duchu a vzájemné důvěry při hledání maximálně možné jednoduše.“ Čl. 91: „V některých případech již současné právní předpisy stanovují, kdy je zodpovědná autorita povinna provést konzultaci před přijetím svého rozhodnutí. (...) Pokud jsou výsledky této konzultace shodné, autorita se od nich nemůže odchýlit bez přesvědčivějšího důvodu, jenž je vhodným způsobem vyjádřen.“ Čl. 92: „V synodální církvi je rozhodovací pravomoc biskupa, biskupského kolegia a římského biskupa nezciťitelná, protože je zakotvena v hierarchické struktuře církve, kterou ustanovil Kristus ve službě jednoty a respektování legitimní rozmanitosti. Tato pravomoc však není neomezená. Nelze ignorovat směr, který se objevil v procesu konzultace jako výsledek přiměřeného rozlišování, zvláště je-li prováděna participativními orgány. Není proto vhodné stavět do protikladu fázi konzultace a rozhodování. V církvi probíhá konzultace za pomoci všech a zároveň nikdy bez těch, kterým je na základě jejich úřadu svěřena pravomoc k rozhodnutí. **Je třeba přezkoumat formulaci objevující se opakovaně v Kodexu kanonického práva, která hovoří o „pouze poradním“ (*tantum consultivum*) hlasu, aby došlo k odstranění možné nejasnosti. Jeví se proto jako vhodná revize kanonických norem v synodální perspektivě, která by vyjasnila jak rozdíl, tak vzájemný vztah mezi konzultací a rozhodováním a vyjasnila zodpovědnost těch, kdo v rozhodovacích procesech mají různé specifické úlohy.**“ Čl. 103: „Účast pokřtěných na rozhodovacích procesech, jakož i praxe vykazatelnosti a vyhodnocení se uskutečňují prostřednictvím institucionálních prvků, zejména prostřednictvím orgánů spoluúčasti, které již předepisuje kanonické právo pro rovinu místní církve. (...) Členové těchto orgánů se jich účastní na základě své úlohy v církvi podle různě diferencované zodpovědnosti (charismata, služby, zkušenost či kompetence atd.). Každý z těchto orgánů (...) se podílí také odpovídajícím způsobem na rozhodovacích procesech a představuje prostor pro skládání účtů a vyhodnocení vlastního jednání.“ Čl. 105: „Stejně tak je vhodné věnovat pozornost fungování těchto orgánů, počínaje přijetím synodální pracovní metody. Výchozím bodem, po přijetí vhodných úprav, může být metoda konverze v Duchu. Zvláštní pozornost je třeba věnovat procesu výběru členů těchto orgánů. Pokud se nepředpokládá jejich výběr na základě volby, měla by proběhnout synodální konzultace, která co nejpřesněji vystihne realitu společenství nebo místní církve, aby tak církevní autorita přistoupila ke jmenování na základě výsledků této konzultace, přičemž by měla respektovat výše popsané skloubení mezi konzultací a přijetím rozhodnutí.“

A tedy, i když se synodální texty vyjadřují netechnicky, tedy nepřesně z hlediska kanonického jazyka, lze přesto konstatovat, že tyto texty se jednoznačně přiklánějí k rozhodovacímu modelu synodality.

Ale je vůbec ta Vaše vize společenství jako rozhodovacího subjektu známá a přijímaná?

Řekl bych, že příliš známá není. Snažím se ji představovat, prosazovat a zároveň ji učinit přitažlivou. Ale upřímně řečeno, nevím, kam jsme se s tím zatím dostali. Víš, jde o vizi, která je spíše „*de iure condendo*“ – tedy návrhem na změnu práva, nikoli ještě platným právem. A virus „*ius condendum*“ – zákonodárné iniciativy se šíří jen velmi pomalu. Tak uvidíme.

Rád bych ti ale vyprávěl jednu příhodu, která mi připadá zajímavá.

Před časem mi jeden můj drahý přítel, profesor kanonického práva (a mohu tě ujistit, že dnes patří k nejuznávanějším odborníkům v tomto oboru), vyprávěl, že byl přítomen na zasedání pastorační rady farnosti. Tam farář zakončil jednání těmito slovy: „Já a členové této pastorační rady jsme se rozhodli, že...“ A můj přítel to komentoval: Tahle závěrečná věta faráře se mi obzvlášť líbila. Podíval jsem se na něj upřímně překvapený a řekl jsem mu: Jak je možné, že tobě – váženému kanonistovi – se ta věta líbila? Vždyť byla prostě špatně. Farář totiž řekl: „Já a členové rady jsme se rozhodli, že ...“ Správně měl říct: „Členové rady mi dali své cenné rady, a já jsem se rozhodl, že...“ Nesmíš zapomínat, že pastorační rada farnosti má pouze poradní hlas, a tedy jediným, kdo rozhoduje, je farář. Jedině pokud bys přijal vizi společenství jako rozhodovacího subjektu, mohl bys říct, že se ti farářova věta líbila. Ale právě to, že ty – vážený odborník a profesor – jsi spontánně řekl, že se ti ta farářova věta líbila, mi dává naději, že jsi alespoň nějakým způsobem, skoro bych řekl instinktivně, nakloněn přijmout (a velmi by mě potěšilo, kdybys v tom nebyl sám, ale ve společnosti dalších významných odborníků) moji vizi společenství jako rozhodovacího subjektu v církvi.

Poznámka o autorovi

Kardinál Francesco Coccopalmerio se narodil 6. března 1938 v San Giuliano Milanese, nedaleko Milána. Na kněze byl vysvěcen v roce 1962 v milánské arcidiecézi.

Vystudoval teologii na Teologické fakultě severní Itálie, získal doktorát z kanonického práva na Papežské univerzitě Gregoriana v Římě, diplom z morální teologie na Papežské akademii Alfonsiana a titul doktora práv na Katolické univerzitě Nejsvětějšího Srdce v Miláně.

V milánské arcidiecézi působil jako generální právník a později jako pro-vikář. Současně vyučoval na Teologické fakultě severní Itálie a na Fakultě kanonického práva Papežské univerzity Gregoriana.

Dne 22. května 1993 byl vysvěcen na pomocného biskupa kardinálem Carlem Maria Martinim. V roce 2007 ho papež Benedikt XVI. jmenoval předsedou Papežské rady pro legislativní texty, a 18. února 2012 ho povýšil do hodnosti kardinála.

Od roku 2018 je emeritním předsedou této papežské rady. Kardinál Coccopalmerio je známý jako významný odborník na kanonické právo a aktivní hlas v otázkách synodality, ekumenismu a církevní legislativy.

Shrnující anotace

Mým upřímným přáním je, aby se v rámci církevní synodality konečně – bez zbytečných obav, ba naopak s moudrou odvahou – přešlo od poradního k rozhodovacímu modelu.

To by znamenalo, že věřící nebudou pouze poskytovat rady pastýřům, ale zároveň s nimi budou i spolurozhodovat. Nebo ještě lépe: pastýři a věřící budou tvořit jednající společenství, tedy – jak rád říkám „společenství jako rozhodovací subjekt“, tedy společenství, které společně hledá a poznává, co je pro církev dobré, a následně přijímá rozhodnutí, jak toto dobro opravdu také uskutečnit

Dokumenty Synody o synodalitě

- Přípravný dokument Synody o synodalitě (září 2021) online [ZDE](#)
- Vademecum k Synodě o synodalitě (září 2021) online [ZDE](#)
- Synodální syntéza plzeňské diecéze (duben 2022) online [ZDE](#)
- Národní syntéza Synody o synodalitě (červenec 2022) online [ZDE](#)
- Pracovní dokument pro kontinentální setkání Synody o synodalitě (říjen 2022) online [ZDE](#)
- Závěrečný dokument evropského kontinentálního setkání (únor 2023) online [ZDE](#)
- Instrumentum laboris pro I. zasedání Synody o synodalitě (říjen 2023) online [ZDE](#)
- Souhrnná zpráva I. zasedání Synody o synodalitě (říjen 2023) online [ZDE](#)
- Instrumentum laboris pro II. zasedání Synody o synodalitě (říjen 2024) online [ZDE](#)
- Závěrečný dokument Synody o synodalitě (listopad 2024) online [ZDE](#)
- Pokyny pro realizační fázi Synody o synodalitě 2025–2028 (červen 2025) online [ZDE](#)

Rozhovor kard. Francesca Coccopalmeria s Lorenzem Prezzim (2021)

Církevní synodalita a ‚ručením omezeným‘ aneb Od poradního k rozhodovacímu modelu?

Jako studijní text pro potřeby diecézní synody vydalo v r. 2025 Biskupství plzeňské